

VESELÝ SVET
Slovenská humoristická knižnica
Rediguje: M. Pácalt
Sväzok 6.

Vydáva
Nakladateľstvo František Jurák,
Bratislava.

ELO ŠÁNDOR:

Pozor na mužov

Humoresky.

Obálka a obrázky od Štefana Bednára.

1945
Nakladateľstvo František Jurák,
Bratislava

Elo Šándor

V Slovenskej humoristickej knižnici „Veselý svet“, vydávame ako šiesty sväzok výbor z najnovšej literárnej tvorby populárneho slovenského humoristu Elo Šándora „Pozor na mužov“. Jeho veselú trilogiu „Sváko Ragan z Brezovej“ a iné diela pozná, alebo aspoň mal by poznať každý, kto vie čítať a chce sa dobre pobaviť. Knižku „Pozor na mužov“ sme chceli vydať už v r. 1942 ako prvý sväzok našej knižnice, ale cenzúra nám ju neprepustila.

Elo Šándor, povolaním bankový úradník, písal na začiatku svojej literárnej kariéry najprv národohospodárske články pre denné časopisy, revue, ročenky, kalendáre, domáce a americké. Za svojho stáleho styku s pospolitým ľudom všimal si pozorne tiež veselých príhod z jeho života a začal písať drobné humoresky. Za frašku o bývalých monarchoch strednej Európy, napísanú krátko po prevrate v Trnave, „Traja kralíci“, dostal z Ameriky svoj prvý literárny honorár. V Trnave napísal aj prvú kapitolu svojej trilogie „Sváko Ragan z Brezovej“. Uverejnil ju asi o dva roky v časopise „Slobodný Slovák“, vychodiacom na Myjave u Pažického. Brezovania vtedy odkázali Pažickému, aby sa nepovažoval pokračovať. Pažický sa zľakol a I. diel „Sváka Ragana“ vyšiel až o päť rokov.

Z Trnavy prešiel Elo Šándor do Nového Mesta nad Váhom a napísal tam veselohru „Pán otec Kašník“, vydanú Bežom v Trnave. V Novom Meste nad Váhom zostal od marca 1919 do mája 1922. Hrával tam s kolegami bábkové divadlo a ich Gašpar bol známym po celom strednom Považí. V r. 1922 sa vrátil za povolaním do Trnavy a v r. 1924 sa odtiaľ presťahoval do Bratislavy.

V Bratislave začal Elo Šándor písať sústavne rozmarne a svoje práce uverejňoval v takmer všetkých bratislavských pokrokových časopisoch slovenských. V auguste r. 1926 odišiel do Košíc, odkiaľ vydal všetky tri sväzky „Sváka Ragana z Brezovej“, ktorý obsahuje značný kus histórie jeho detstva, ako aj „Pamäti náhradného učiteľa“, zbierku humoresiek „Od Laborca, od Hornádu, od Váhu a od Dunaja“ a „Figliari“. V posledných dvoch knihách sa usiluje o sblíženie slovenského východu so západom. Na slovenskom východe, kde sa necítil ako vo vyhnanstve, obľúbil si tamojší rázovitý ľud, naučil sa jeho pestrému nárečiu a načerpal veľa materiálu na literárne spracovanie.

V Bratislave po návrate z Košíc napísal „Rozmarné historky“ a „Zákonodarcov“, satiru na politickú demagogiu. Po zázjazde do Ruska vydal v Bratislave „Skúsenosti z ciest po SSSR“ r. 1936 a cestopis „Bratislava—Moskva“ r. 1937 a v r. 1938 „Návšteva Kolowratského paláca v Prahe“.

Elo Šándor vo svojej literárnej tvorbe sa neriadi cudzími vzormi, hoci zo všetkých literárnych humoristov sa mu najviac páči ruský klasik Čechov. Karikuje ľudí dobrých i menej dobrých a ľúto mu je, že nevie ešte aj kresliť karikatúry perom, alebo ceruzou. Rád je, podľa jeho vlastných slov, keď sa v národe

slovenskom zjaví nový rozmarný talent literárny a verí, že časom bude zoraný aj ladom ležiaci úhor slovenského humoru. Dosiaľ orali iba jednotlivci, ako by pluhom, ale po nich prídu traktoristi a začnú satirou, ktorá sa núka na spracovanie.

Elo Šándor tvorí literárne stále aj dnes. V našej knižke sú aj ukážky z jeho najnovšej tvorby s časovými námetmi, dokumentujúce nevšednú bystrosť jeho pozorovateľského talentu a tvorčie majstrovstvo.

Nech žije veselý svet Ela Šándora!

Myjavsko-brezovská družnosť

(1936)

Minister Haberman prišiel raz do Bratislavy na inšpekciu. Brezovania zavčas to zvedeli a vystrojili nejakú deputáciu k nemu, aby si niečo vyfechtovali pre svoju obec, lebo však — „načo máme ministra, kerý by nyšt nedal...?“

V Bratislave prikmotril sa k nim Paľo Hlobík:

— Ná, Sanko, Juro, Ščeván! De jdete a bez zásterky*) každý?

— Ná, tu len, g minystrovi, ked je neskaj tu. Aby sme reku nezmeškali.“

— Já vás k nemu predvedem, ja sa s nym poznám, čo som aj Myjavec a von pozná dobre mna.“

— Dakujeme, Palko, neustávaj sa! My to už máme medi sebu tak priondené, že nepotrebuje mluvčího. Dakujeme! a potom ty si tot Myjavec, to by nás trochu žgrela, Brezovanôf...! Len si ty posluž svojim na Myjave!

— Ale vy sa tomu nerozumiete, podte ja vám to zadarmo a statečne vykoňám“ — kaše sa Paľo a už ich fahá do Krajinského úradu, kde Haberman prijmá deputácie. Vkročia dnu a Paľo sa vytasí na ministra, ktorému podával ruku, ako starému známemu:

*) rozumej — garbiarskej.

— Súdruh minyster, tu ty vedem týchto pánôf, prijmí ich, sú to dobrí ľudia a majú oprávnenú žiadosť. Môžeš im hu s dôveru vybavíť. Ony si teho zaslúžia...“

— A spánombohom, nazdar vinšujem, súdruh minister! — vraví Hlobík. Podá ruku ministrovi, ktorý mu pozdrav opätuje, ako starému známemu a vychodí von. Z dverí zavolá na Sanka Švančaru:

— Keď sa vytašmete od tutél, prídyte za mnú ge Grajcarovi! Čakám vás!

Brezovania vybavili svoje a prišli za Hlobíkom plní údivu, odkiaľ on pozná ministra tak dobre, že sa pri tom cítil, ani tot na Brezovej, pri kmotrovi.

— Ná a des'si s nym potykal, Palo? — pýta sa starý Nemeč Hlobíka.

— Ná, potykalch, si kdech' vedel! Šak von sa any nemôže pamatat, kde si s kým potyká. Taký pán má teho moc...

Skutočnosť ale je, že Hlobík si s ministrom Habermanom nikde nepotykal. Využil iba vtedy platného zvyku pri intervenciách a zarobil si aspoň na litrík pezinského, ktoré mu vďační Brezovania radi objednali a aj zaplatili u Grajciara.

Povinnosti prednostu družstevného peňažného ústavu

(1936)

On ich má síce napísané v stanovách, v rokovacích poriadkoch, predpisoch, zákonoch, sväzových obežníkoch, v pripomienkach revízie, ale taký direktor družstevného peňažného ústavu má ešte celý rad a veľmi vážnych povinností, nikde nepísaných, nekódexovaných. Povieme si tu o jednej, ktorá čaká nášho kolegu Svatého na slovenskom východe. Není on svätým, ako by meno svedčilo. Papká bandúrky s kapustou a bryndzové halušky, ako hocktorý hriešnik, ale darmo je: meno, a to má byť vraj aj vernou fotografiou jeho nositeľa.

Onehdy stretnem sa s istým krajanom z nášho, ohavne šumného východu, Ďurom Kovalom, takto tiež večitým kandidátom na poslanectvo. Je obecne známym problémom, že na našom východe je chronický nedostatok kandidátov na poslanectvo a senátorstvo. (Neopováz sa toto spomenúť nikde v krčme v Zemplínskej, ak nechceš dostať výprask.) Tak čo máte, Ďurko, nového u vás? Ako sa spravujete v národe?

— Ta veru nebars dobre, — vraví Ďurko Koval.

— Čo tu čujem? Nebývalo predsa, ani v dobe psoty na východe!

— Neška veru je. Neščesce hodzi po vyhodze a robí balamutu v narodze, — dodáva Ďurko smutne.

— Tak len von s tým, azda pomôžem, ak môžem. Čo je to u vás?

— Neznam, neznam či pomožece. Skúšali i vekše panove, jak vy a nehasovalo. Znace, kotri žme dajake predstaveňe vof tej Roľníckej vzajomnej pokladnici vov Ambrišovcoch zos našim koľegom, členom spravy Murovčíkom. Znace, veľké neščesce še stalo u jich valale, Borine. Umar tam jeden človek. Pokrescili ho u kalvinskym koscele a pohovac dali katolicckemu kľebanoj. Ta zoz toho postala u Borinu bars veľka balamuta.

— Ta odtedy co ho pohoval tot katoliccky kľeban, nit mesta u jeho obiscu ani u valale, bo tot mertvy pridze u noci, ta lem žeňu bije na čudo božske a už še vadza i do našoho koľegu Murovčíka, kotry byva u sušedstve...

— Ej, lutujem Murovčíka, že má takú balamutu v dome! — dodávam ja. A Koval pokračuje:

— Aj ja hutoru, že škoda by bulo zaňho, bo ma u Roľníckej pokladnici dojsc šumne grajcariky uloženy a i človek je dojsc mudry a kedz neverice, ta še opytajce pana raditeľa Belorita, kotry je teraz u Bratislave a kotry, kedz bul vov Ambrišovcoch, dal ho do spravy, bo vun ho bars dobre pozna.

— Už tot hrob volali švecic aj pana farara Totha, jakedzby grecko-katolickeho pupa. Voni dumali, že kedz vun bul i roľnickyy poslanec, ta že budze mac vecej moci procivka tým đablom. Ale jak čuc, ani toto nepomaha a nehasnuje. Že by to fras lapil a pannamarja skarala, tota povšanska!

— Azda by pozvali rabina, aby sa on podíval na

hrob, keď už nestačia kňazi kresťanských cirkví — radím ja.

— Nefigľujce; dze by rabin, naco rabin! Myšľu, že by vecej hasnoval šachter, kedz by lapil dajakoho duha — ohradzuje sa Koval sebavedome. Už lem šicku nadej skladaju naše Borinčane u novoho derektora Roľníckej vzajomnej pokladnici, kotry še menuje Svaty a jak čujece, ma taky poriadny a pobožny meno. Už ho aj pozval Murovčík do Borina, že ozdal osoba Svateho daco pomože. Vun obecal tam prisce, ta lem čekame, co z toho budze ďalej...

Nuž hľa, na čo má byť dobrý direktor Pokladnice! Na také veci je azda správa v prvom rade povolaná a má na to aj času viacej. Direktor peňažného ústavu má vyhánaf diablov po valalach?

— No ta, šak aj mne tam volali vyhnanac duhoch. Ja im obecal, ale mi pytal 300 K za každoho vyhnaného duha. Nehodni buli dac, ta pujdze derektor Svaty. Čom by ne? Šak my ho placíme, naj idze a ukaže, čo zna, či budze z neho fajny derektor!...

— A čo, ak sa mu nepodarí vyhnanf duchov z Borína? — pýtam sa.

— Ta potym, hm — potym my vyrucime... eh, co hutoru, potym my dame Svatemu, urlaub a najdzeme sebe ľepšoho derektora!...

Bez protekcie nikam . . .

(1937)

Hovorilo sa, že v nebohej monarchii nad Dunajom kvitla protekcia. Náš prevrat jej vykrútil krk a v slobodnej vlasti budeme si žiť ako v raji, bez protekcie. Kto je kam súci, dostane sa tam na základe svojej súcosti a do kriminálu pomôže mu polícia, alebo četníci.

Prax nás ale presvedčila, že protekcia prejavila sa aj u nás a to samorastlá, lenže hodne pestrá. Je veľmi sympatickým literárnym námetom sledovať, ako sa u nás protekcia sháňa, ako ju naháňajú, ako jej mrške, dvoria a podkurujú. Národ náš vychovávaný je pomaly vo väčšej viere vo všemohúcu protekciu, ako v Boha. Protekcia, to je vám had bez konca, ale aj bez začiatku. Možno riecť o nej, že je polyp morský, ktorý má mnoho chobotov a odrúď. Národ je vyučovaný, ako sa dostať k jednotlivým odrudám protekcie, ulapiť sa za niektorý chobot a držať sa ho, kým . . . no, kým neodpadneš.

Podívajme sa, na aký stupeň dospel národ náš svojrázny pri vymačkávaní protekcie:

Do väčšej vidieckej obce zavíta rodák z hlavného mesta. Nie politik, nie politický príživník. Občan jednoduchý, ako hocktorý iný pred Hospodínom. Príde s rodinou navštíviť si starých rodičov. Aj oni majú nárok vidieť si syna, nevestu, vnúčatá a syn je

touto pozornosťou dlhý rodičom. Už nebol doma pol roka, má si tu čo porozprávať a podívať sa na miesta, kde strávil detské roky. Ako obyčajne, zdrží sa u starých len jeden deň.

Sotva si zasadnú k stolu, prikvitne novopečená statkárka:

— Pánboh daj!

— Pánboh uslyš!

— Reku oné, pán Lipnický, poznáte sa s pánom poslancom Meravým z našej strany?

— Poznám. Včera sme hrali preferanc spolu. On prehral „žebráka“ s kontrou, či z ruky. Fajn chlapík je, len čo je pravda!

— Prosím vás, požiadajte ho, aby zakročil na Generálnom finančnom riaditeľstve vo veci, o ktorej som mu písala. Však pri nových voľbách už budem hlasovať na neho.

— Poviem mu, ale prezradte mi, o čo ide, abych mu reku, pripomenul, ak by zabudol . . .

— Ale krivda sa mi deje. Ja som ten roľnícky nediel vzala na meno mojej matky, ale to len tak. Skutočnou majiteľkou bola som ja. Mať zomrela a „generálka“ ma honí za prevodný poplatok, či dedický — už ani neviem, ako sa to volá. A deje sa mi krivda. Tu len poslanec pomôže. Však načo ho aj máme na inšie, než aby za nás intervenoval!

— Jestli dobre rozumiem, ide vám o odpis predpisanej platby. Nechcete platiť, či hej?

— Á, dobre ste rozumeli; nechcem platiť! Veď kto by dnes platil? Chystá sa zákon, že odpíšu z daňových nedoplatkov. Nuž, prosím, dačo odjednám, niečo odtajím, nezaplatím nič a zbytok mi odpíšu.

— Vidím, vidím, pani Zdrchaná. Vy ste príkladnou vlastenkou.

— To som veru, aj môj otec bol. On si kedysi kupoval aj slovenské kalendáre na jarmoku pod šiatrami. Trocha tej protekcie sme si teda zaslúžili už dávno pred prevratom. Však sme Slováci, jakožináč!

— Pani Zdrchaná! Ja som už aj tu za rovnosť. Ako úradník musím štátu na daniach odvieť, čo mu patrí. Na mne si to štát vždy doženie. Vy, vlastenka, žiadate poslanca, aby vám išiel odjednávať z povinnej platby do štátnej kasy. A ja mám pri tom ešte asistovať!? Nikdy! Porúčam sa!

Pani novopečená statkárka odišla s dlhým nosom. Lipnický si s odporom zakliel medzi zuby a zasyčal: „Parazit!“

— Otče, zavri dvere, nepúšťaj mi sem týchto ľudí, ja sa chcem s vami v pokoji poshovárať — žebromí syn.

— Nemožno, synu; povedali by, že si nafúkaný a hanbíš sa za svoj ľud. Ty odídeš, ja tu ostanem. Mal bych sa ver naočúvať.

Čo sa tu dalo robiť? Nič. Alebo zutekať hneď k vlaku. O chvíľu prišiel zdatný občan, gazda zámožný. Pozdraví sa, ako patrí a začal:

— Však aj mám toho syna na vyššej štátnej hospodárskej škole hen v Košiciach. Poriadny šuhaj, mám z neho radosť a mať ešte väčšiu. Aj v lete tu bol, nuž veď ste ho videli. Je tam deväť profesorov Čechov a len jeden Slováčok a i ten sedí na mojom synovi. Tí Česi sú s ním spokojní, ten Slováčok nie a nechal ho toť v konferencii prepadnúť. Veru, ani neviem, čo tu mám robiť, čo si počať?

— Nasekať mu! — odpovedal Lipnický.

— Oh, to nie, ktože by si trúfal na profesora!

— Kdeže by na profesora! Synovi si nasekajte, nech sa učí!

— Ako to? Veď on vie po slovensky. Veď je Slováč. My sme Slováci. Veď je to k smiechu, aby Slováč prepadol zo slovenčiny!

— A predsa je tak. Nestačí len hovoriť po slovensky. Páni profesori sú v školách pri slovenčine veľmi zvedaví na všelijaké „okolostojíčnosti“ rečové a tým sa treba naučiť. Len vy vašej ratolesti nasekajte zo dvadsaťpäť na sedáky...! Osoží mu to, ani ľúke, keď ju dobre pohnojíte.

— Mať by sa pominula, keby som to urobil. Ja, pán Lipnický, prišiel som vás požiadať, či by ste, reku, neprehovorili tak nenápadne s tým pánom profesorom. Vy sa s ním poznáte. Však aj načo by si mal hlavu trápiť tou slovenčinou a jej okolostojíčnosťami, keď jej nepotrebuje do maštale a na roľu. Mohli by mu dať pokoj! Pri trocha protekcii azda...

— Nepoviem nič a synovi si nasekajte, nech sa učí! Na to je tam! Spánombohom!

*

— Bodaj ste zdraví boli! — želá zámožný gazda Matej Hoško, najbohatší na okolí.

— Vitajte a sadnite si. — ponúka starý Lipnický prichodiaceho.

— Ach, ani neostanem, lebo vidím, že máte pred obedom. Ja som len tak prišiel, požalovať sa. Ten môj Mišo prepadol pri psychotechnickej skúške, aby ju porantalo! Nešlo to v Bratislave, skúsime v Košiciach. Viete, myslím si, že keby ste vy v kaviarni povedali pár slov tomu lekárovi, azda by to aj išlo. Neľutoval

by som ani dve tisícovky na to. Šuchly by ste ich doktorovi, aby nik nevidel.

— A kto vám poradil takto? — pýta sa mladý Lipnický.

— Spomínal mi toľ starý Motcho. Vraj ruka ruku myje a tak to už chodí v širokom svete...

— Nuž, keď je tak, povedzte si Motchovi, aby vám to urobil on, ale mňa na podplácanie nedostanete. Napokon, ste bohatý gazda, váš syn má sa na čom uživiť i s rodinou. Nech nezaberá kúsok chleba bezzemkovi.

— Ej, aký ste onakvý, pyšný! — protestuje Hoško. — Ani čo by ste neboli z nášeho plota kôl. Neni tomu ani tak dávno, čo som vás chytil v sade na hruškách. Nemuseli by ste byť taký horenos! Skrbľíte s trochu protekcie.

— Neskrblím, ale nehodím sa na podplácanie! To už len k Motchovi si choďte. On sa tomu lepšie rozumie aj s vami. Sbohom!

*

— To je hrozné, s čím títo ľudia prichodia na človeka! — lamentuje starý otec. A že sa nehanbia! Vyhodíť však nemôžem ani jedného z nich. Počkaj, ešte príde starý Truhlík, ktorý chce ísť za tebou na radu, lebo sa hnevá na fiškálov a sudcov. Potrebuje, vraj, rady takého človeka, ktorý je nestranný. Má nejakú zašmodrehanú majetkovú vec, z ktorej by chcel vidieť nejaký groš. Mne už rok chodí s tým na krk, ale neviem zmúdrieť z jeho rečí.

— Oné, synku, — hlási stará mamka Lipnická svojmu synovi: — Bola tu toľ Mara Denglavá, čo si pomohol jej synovi, aby dostal miesto. Nechala tu

veľkú šunku aj dvadsať vajec. Vraj, jej sliepky začaly niesť, nuž priniesla. Nechcela som vziať, ale ona položila všetko na stôl, že ty neodmietneš, lebo ona to vraj dobre myslí. Vraj „z mála málo, ale vďačne“. Nuž čo ja viem...? Azda bys to prijal.

— Nič, mamka. Vráť Denglavej jej šunku! Nikdy som neprijal ničoho za podobnú úsluhu, neprijmem ani teraz, — protestuje mladý Lipnický.

— Budú z toho hnevy, synku, — dodáva mať. — Prijmi to. Nepoznáš ju, bola by urazená. Vrátiť nemôžeš...

— Denglavá by to nezniesla, aby si pohrdol jej darom. Ona ti je vďačná, žes' jej synovi pomohol ku chlebičku, ale toto musíš prijať. Ja som vedel, — vraví otec, — že ty neprijmeš, ale vzhľadom na náš pomer k tejto susede, predsa som si myslel, že urobíš výnimku. Prijmi dar a urob si s ním, čo chceš.

Mladý Lipnický dar neprijal. Šunku sobrala jeho žena i s vajcami a hneď odniesla do Denglavých. Súseďka bola veľmi dojatá, keď jej bol dar vrátený. Nevedela si to vysvetliť. Pani Lipnická jej rozumne vysvetlila, že jej manžel, keď komu pomôže, nerobí to pre odmenu, ale aby pomohol, uľavil biede z nezamestnanosti.

Mara Denglavá musela sa smieriť s neprijatím jej daru, ale nezabudla Lipnickej pripomenúť, že o pol roka skončí jej druhý syn odborné učilište a tu by prosila vopred o protekciu, aby pán Lipnický pomohol aj tomuto synovi k chlebičku.

*

Zatiaľ prikvitol starý Truhlík, ako ho avizoval otec Lipnický. V ústach s nezbytnou fajkou, podrôtovanou,

z ktorej fajčil aj praded kedysi. To sa vie, že smrdela aj na kilometer ani tchor.

— Dobré zdravíčko Pámodaj...!

— Pánboh uslyš, — znie odpoveď domácich. — Prišli ste, sused?

— Aj som, Dušanko, — vraví sused Truhlík mladému Lipnickému. — Aj, viete, mám tú balamutu s majetkom. Oni ma chcú ošmeknúť. Ja sa im nedám. Boli sme piati k tomu. Bol som vo vojne, v Amerike a v mojom rodisku sa roznieslo, že som zomrel. Tuž byť. Súrodenci si razom rozdelili dedovizeň, ale len lak v prírode, o „grumbuch“ a mapu sa nestarali. Fiškál vraví, že ja mám pravdu. Súd dáva za pravdu im. Aj som bol až hen v Bratislave pri tom najvyššom súde. Sudca hovorí, že oné, a ja na to: Slávny súd, ja tu podávam sentenciu, ja s tým nesúhlasím, aby oni všetko a ja nič...

— Truhlíčko môj, ale ja ešte vždy neviem, čo chcete odo mňa, o čo tu ide. Ja nie som právnikom... Mne je ťažko radiť, keď...

— No, však je tak, celkom je tak, Dušanko. Ja vravím tomu súdu, že oné slávny súd...

— Hľaďte, Truhlík, darmo mi vykládate. V každom prípade by som musel vidieť spisy, podívať sa, čo vra- via vaši súrodenci a čo vy, a čo na to sused. Je mi ľúto, ale takto...

— Vieš, Dušane, — dodáva starý Lipnický — Tot Truhlík by rád, abys mu našiel banku, ktorá by mu dala úver na jeho rodičovský podiel, o ktorý sa súdi so spoludedičmi. Banka aby sa na podiel zaintabulovala a potom sama súdila s nežičlivými súrodencami...

— Tak je to, Dušanko, — skočí do reči Truhlík, —

Navlas tak. Oni, lumpi, vravia, že mi dajú, keď budú musieť, ale takto veru ani vkročif nesmiem na ich zeme.

— Takého blázna dnes nenájdete ani v jedinej banke, — odvetil Lipnický. — Ak by sa našiel, musel by ho dať zavrieť sám minister financií podľa nového bankového zákona...

— Však je tak, Dušanko. Celkom máte pravdu. Však ja si myslím, že bych vás bol mal navštíviť pred súdom. Písma mám toľ, — a fahá ich z kešene pomačkané.

Lipnický sa desil písom. Aj keď ich bolo málo naťahy spor, v ktorom sa obyčajne kotia aktá na kilá. Snažil sa naznačiť Truhlíkovi, že by si mal najst advokáta, ale starý len húdol svoju pieseň. On to chcel vyhrať bez advokáta a sľedil po rozume iných ľudí, bez fiškála.

— A oni, lumpi, len by ma takto chceli okradnúť a podľa zákona!

— Fiškála, Truhlík, bez fiškála to nepôjde! Dedičské a pozemkové spory sú najnákladnejšie a najdrahšie. Pokonajte sa nejak s rodinou a bude dobre, ináč súd. Nevieť viacej poradiť.

— Však je celkom tak, aj ja to vravím, — hudie si svoju stále na tej samej strune Truhlík. — Súď by aj myslel, že ja mám pravdu, ale ich fiškál protirečí. Myslíť, malo by sa to...

— Truhlík môj, — bráni sa Lipnický. — Ani čo by ste mi nič neboli povedali. Som tu iba na pár hodín u rodičov. Nevieť byť praktickým fiškálom, znalcom v dedičských sporoch. Darma mi vykladáte: z takých rečí sa švrčky liahnu.

— Nuž tak teda, s Pánom Bohom tu buďte! — vraví Truhlík, vstane so stoličky, podá ruku každému a poberá sa von. Vo dverách ešte poznamená: Prišám, však kebych bol tušil pred 30 rokmi, jaký bude z vás kamas, bol bych vás vyfahal za uši, keď ste mi liezli na čerešňu toľ na záhumenici. Pre trochu protekcie k súdu abych šiel a draho platil fiškála...

*

— Otče, nože, zatvor už dvere, aby sme si mohli nerušene pohovoriť, — žebromí syn. — O chvíľku mi ide vlak a nestihol som sa s vami ani poshovárať.

— Nemožno synu, — odpovedá mať. — Neobstáli by sme, ľudia by aj nám vyhrážali. Tu sa o protekciu tak hovorí, ako o náboženstve, alebo o každodennom chlebíku.

— To je hrozné, to je úžasné! — vzdychá nevesta Lipnická. — Kto ich k tomu vchoval?

— Politika, synku, — odpovedá otec Lipnický.

— Ale ja nie som politikom, nemám politických aspirácií, nie som všemohúcim. Mali by mi dať pokoj! — lamentuje mladý Lipnický. V tom ktosi klope na dvere.

— Slobodno!

— Dobrý deň!

— Dobrý deň! Vitajte, strýko Mrákota, čos te nám dobrého priniesli? Od nás aj odnieť môžete. Tot tvarožníkov hromadu, — víta prichodiaceho Dušan Lipnický.

— Odnieť? Hm, aj to by mi načim, — odpovedá sused Mrákota. — Prišiel som fa, Dušanko, poprosiť o kúsok protekcie pre toho mojeho Miša. Však sa nehnevaj, keď ti tykám. Ja som toľ s tvojím otcom

chodil k spoločnej frajerke. Mám teda právo vynadať ti aj do sopliakov. Ale to neurobím, lebo viem, čo je móres a jako sa má človek chovať. Ale k veci:

— Ten môj filozof skončí o pár mesiacov obchodnú akadémiu. Nuž, rád bych ho do väčšej banky, aby bol aj on pánom a netrápil sa tak ako jeho otec kedysi. Však ma stojí peniaze a veľa...

— Nuž, veru dnes nečakajú priam na vášho syna, — vraví Dušan. — Je nadbytok študovanej mládeže. Ešte keby váš syn vedel cudzie reči, v prvom rade po maďarsky a nemecky, potom pravda, či vlastne najprv — po rusky, skôr by mal výhľad získať nejaké primerané umiestenie. Ale takto? Kto vie?

— To bych si teda vyprosil, aby mi môj jediný syn, v slobodnej republike, musel vedieť aj jazyky menšinové! Nepoviem ešte toľ francúzsky, anglicky. Nech sa Maďar aj s Nemcom učí po slovensky! Môj syn si nebude lámať hlavu takými jazykmi...

— Máte pravdu, ale len čiastočne. Keď sa Maďar a Nemeč naučia po slovensky, vytisnú vášho syna s chlebovizne. Také sú pomery u nás a treba sa im prispôbiť, či sa vám to páči alebo nie! — vraví Dušan. — Slováci sa musia rýchle naučiť menšinovým jazykom.

— Oh, to zas nie! — čeperia sa strýko Mrákota. — Ja som Slováč od rodu, pre mňa neplatia: pomery. Ďakujem za radu. Zajtra si napíšem o protekciu pánu krajiňskému tajomníkovi našej strany. Sbohom!

— Ale teraz už ideme aj my, — alarmuje rodinu Dušan. — Máme byť otrokmi publika? Príďte, rodičia, vy k nám a u nás si v pokoji pobesedujeme a bez protekcie. Sbohom! Do videnia!

A rodina Lipnických najbližším rýchlikom uháňa do mesta.

Na nemocenskú

(1941)

Zvedavý si, milý čitateľu, čitateľko, čo asi mám s nemocenskou poisťovňou. Očakávaš, že budem na ňu nadváhať. Uhádol si. Nadávať, lebo tak je zvykom na tomto flaku zemegule. Vraví sa, že Pán Boh nestvoril túto ustanovizeň, ale je to dielo ľudských rúk a teda nedokonale a preto — strieľať do toho až sa to rozsype na prach. A potom? Potom...? Hm, potom by sme si založili zas len nejakú novú nemocenskú, len by sme to azda ináč pomenovali, lebo po starom názve by to pripomínalo starobu, s ktorou sa v mladom živote a s mladším elánom rozchodíme. Čili, keby sme nemocenskej nemali, museli by sme si takú utvoriť. Ale to sem nespadá, ja mám nadávať, nuž do toho a zčerstva!

Fabula není vymyslená, prípad sa stal v istej rodine bratislavskej, ktorá sa podľa „šéfa rodiny“ volá... Nejak sa volá, povedzme, že Ilavských. Manželia s jedným chlapčekom, študentom 15-ročným. Muž, úradník väčšieho závodu, žena kibicuje do výtvarného umenia. Ľudia nenároční. Pomocnicu v domácnosti musia mať nielen podľa skutočnej potreby, lež aj po rozume zákona. Na zákon nečakali, ale majú dievča vždy, odkedy sa starí rozhodli spoločnými silami prebijať sa svetom. Za 15 rokov vymenilo sa u nich služobných dosť, niektoré sa od nich priamo

vydávaly. U Ilavských nepovažovali nikdy služobné za živel trpený, nevydielali ich nikdy jedlom, ani voľnosťou po práci. To len tak mimochodom a na charakteristiku pomerov v tejto rodine.

Pred polrokom prihlásilo sa do Ilavských dievča hen, od Fraštáku, že by rado slúžiť v Bratislave. Žofka sa volala. Dotiaľ cez 5 celých rokov slúžila v lekárskej rodine, ktorá bola „odbúraná“ a nemohla si viacej držať slúžnicu. Domáca pani si dievča obzre-la. Z členovskej knižky Ústrednej sociálnej poisťovne toho mnoho o nej nezvedela. Na pohľad sa zdala zdravou, zachovalou. Bola maličkého rastu a veku asi 20-ročného. Ničevó! Neskôr sa u Ilavských presvedčili, že nedostatok v telesnej výške bohate nahradila výročnosť. Žofka rada rozprávala, ako sa jej bývalá zamestnávateľka s úľubou bavievala s tým, že štvála na ňu svojho miláčka — psa foxíka. Mala z toho radosť, keď ju vše chytil za sukňu. Až potom fešák, žandársky strážmajster, chytráckym spôsobom pomôhol Žofke raz na vždy zbaviť sa psačieho mrchy.

Žofka sa v Bratislave čoskoro udomácnila. V kinách by bola presedela noc i deň. I kamarátky si našla. Mysle jej často od práce zabiehalo za priateľkami, kinom a ideálmi, vydať sa už. A vtedy pani Ilavskej poháre a taniere najväčšími trpely. Žofka to zabíjala ako by na objednávku.

Jedného dňa pondelného, zdôverila sa svojej gazdinej, že vo štvrtok príde ku nej nahovárač. Príde ku domovníčke, tam sa majú zísť. Priateľka jej dohodila. Nejaký plavec s Volgy, či s Dunaja. Má vysoký plat a penzijné nároky. Pani jej dovolila, aby si doobeda dala zrobiť frizúru, ako sa patrí a vo štvrtok poobede mala voľno až do 24. hodiny. Žofka

bola presvedčená, že toto je šťastie, po ktorom túžila a rozšafná pani jej ho žičila, hoci sa aj často musela na roztržitú Žofku nahnevať.

V piatok ráno, po raňajkách, Žofka hlásila celá nešťastná, pani Ilavskej, že pytač neprišiel, lebo ktorási jej družka ju ohovorila pred ním. Žiadala paňu o radu, akého si nájsť advokáta a zažalovať tú záškodnicu. Pani jej poradila dať pokoj súdom, ale požiadať domovníčku, aby toto nejak urovnala a uviedla na pôvodnú koľaj. To osožilo ku všeobecnej spokojnosti a Žofka bola zas veselá, ako drieb. Jazyk jej išiel ani rapkáč, poháre zabíjala ešte veselšie a tešila sa na nasledujúcu stredú, kedy mal ten „mariňák“ mať voľno, že vtedy príde ku domovníčke a povedia si tam, čo a ako ďalej, omrknú sa a ustália, či sú ku sebe súci a či bude „z tejto raži múka“. Ale už tu Žofka silne kašľala. Do pivnice, do obchodu a na ulicu vybiehala bez kabáta, nepočúvla pokynov panej, nachladila sa, ale chrípku nejak zdolávala.

Z takéhoto zdravotného stavu slúžnice ani jedna zamestnávateľka nemá radosti, lebo sa tým neduh zväčšuje a šíri nákaza v okolí nemocného. Pani Ilavská, pravda, nemohla robiť stále žandára za Žofkou a táto zas bola lenivá nahaňovať na seba futrál, zimníkom, či kabátom zvaný.

Čitateľ, čujem to, stavia mi otázku, prečo toto všetko spomínam? Mám písať o nemocenskej, nadávať na ňu a nerobím to. Lenže všetky tieto okolnosti sú závažné pre každú sociálnu poisťovňu. Ale prosím ešte o kúšтик strpenia, už to príde.

Ilavský prikázal Žofke, že musí do kanafasu bezpodmienečne a ak nemá horúčku, aby dnes išla ku lekárovi Robotníckej sociálnej poisťovne (toto je naj-

novší názov nemocenskej, do ktorého rajonu patrí XY ulica. Žofka sa prcholila, že však jej nič neni, to že prejde, ona sa pozná a vie čo jej je a kdesi čosi. Ilavský pride domov z kancelárie o 15. hodine a vidí, že Žofka je rozpálená, ale u lekára nebola. Pýta sa jej, či má horúčku? Odpovedala, že nemá. Zdálo sa mu to nemožným, keďže práve v tom čase mnoho ľudí kýchalo, kašľalo a ležalo na kadejaké chrípky, influenze a podobné svinstvá, o ktorých sa ani Sybille nesnívalo. Jednako nakázal jej, že ihneď musí k lekárovi. Skôr však podal Žofke teplomer, aby si zmerala teplotu. Keď odchodil do klubu, najprv sa ešte presvedčil, či Žofka išla k lekárovi, alebo nie. Išla. Pri večeri sa pýta manželky, čo je s dievčaťom, keď nie ono stoluje. Pani odpovedala nahnevane, že veru ju volnala do postele, lebo má horúčku 38.6° a zajtra, aby on, t. j. Ilavský robil potrebné opatrenia u správy nemocenskej, lebo lekár sa nezachoval sociálne voči Žofke...

— ???

— Povedal jej, že pre pacientov nemocenskej ordinuje doobeda v budove Nemocenskej poisťovne a nie na privátnom byte, ak pacient nemá horúčku. A Žofka horúčku má, mala už aj u lekára, on ju nevyšetril a dievča prišlo domov bez ošetrovania...

— Fúj, to tu ešte nebývalo! — začne hromziť Ilavský. — Naplatíme sa nemocenskej dosť poisťného za slúžobné a keď tým má byť aj niečo ztadiť dané, tu to máš. Nič! Dievča pošle lekár s horúčkou domov. Tu môže chýda dostať zápal pľúc, kto si má za to brať zodpovednosť. Krucinál...! Však ja mu ukážem zajtra!

Nasledujúceho dňa Ilavský zvonil telefonom na

všetky miesta, čo mali do činenia s nemocenskou poisťovňou. Keďže táto je v Bratislave v spoločnej budove s Ústrednou sociálnou poisťovňou, automatický telefon mu zapojoval poslušne najprv pracovňu predsedu ÚSP, potom podpredsedu, jednatela, direktorov, poddirektorov, potom direktora Robotníckej sociálnej poisťovne, jeho námestníka atď. Ale tí boli všetci mimo Bratislavy, kdesi na cestách. Ilavský začínal zúriť, pocítoval svoju bezradnosť proti ľudskej zlobe, ktorá takto drví sociálne slabého tvora. Ale veci nedal pokoja. Telefon ustavične lomozil v kanceláriách RSP, hľadajúc niekoho, kto môže komandovať lekármi, a nik sa nehlásil smerodajný. To je — predsa len sa jeden dobrodej prihlásil a to nevinným hláskom, ktorým na šup skrotil Ilavského:

— Áááh, to ste oni, strýco? Povedzte po senicky chlpl!

— Ch up, verne odpovedal Ilavský a už to bolo. Už bolo po zlosti. Rozpovedal dobrodejovi, čo ho ženie bombardovať taký vznešený úrad, ako je nemocenská, ktorú na východe nazývajú „bitangská kasa“. Dobrodej sa spýtal, v ktorom obvode býva a zistil, že príslušný lekár zaujíma náčelnícku funkciu lekársku, ale on mu sám zatelefonoje, aby prišiel na byt, ak má dievča horúčku.

Ilavský sa pekne poďakoval a oddychol si, ako keď dobre skončí svoje dielo. Žofka ležala už druhý deň s premenlivou horúčkou. Pani ju kurírovala ako vedela, merala jej teplotu a pre prácu si najala výpomoc. Žofka si hovela v posteli, vo svojej izbe, dala sa pekne obslúžiť. Ležala aj zajtra ešte, keď mal prísť lekár a večer jej pytač. Doobeda výpomoc norobila všetky potrebné práce, umyla podlahu v kuchyni i Žofku obslúžila. Ráno i doobeda ešte mala značne

zvýšenú teplotu a kašľala silno. Nuž musela ležať.

Lekár prišiel o 13. hodine. Pani Ilavská mu rozpovedala priebeh onemocnenia až do prítomného času. Lekár sa ujal vyšetřit skutkový stav, ale... Žofka mu v tom zabránila ostrým protestom:

— Ale, kdežeby, pán doktor! Mne nič neni. To nič nebolo! Horúčky už nemám, zdravá som ako ryba...!

— No, keď ste zdravá a nemáte horúčky, tak tu nemám čo robiť. — vraví lekár a odporúčať sa. Ani jej ničoho neordinoval. Veď aj načoby?

Do divného svetla boli postavení manželia Ilavských pred lekárom. Ich starostlivosť o chorú slúžnicu razom takto bola vysmiata, podvrátená. Lekár, pravda, nepovedal, čo si o nich myslel.

— A ja už vstanem, milostpani, — vraví Žofka. — A pôjdem ku holičovi, aby mi zrobil trvalú. Večer príde mi pytač, nuž...

— A to zas nikam nepôjdete! ohradí sa ostro pani. Vydržaly ste i dnes doobeda ležať, dať sa obsluhovať a keď príde lekár, toho držať za blázna. Muž ho pracne objednával k vám a vy sa takto k nemu zachováte? Zneužívate nás i lekára. To neni od vás ani trochu pekné...! Ostanete si ešte dnes ležať, či príde pytač. alebo nie!

— Á, však nemusím u nich slúžiť! — odsekne tento „sociálne utlačovaný“ tvor.

— Pravdaže nemusíte, Žofka, ani nebudete! Hľa-dajte si miesto; po 15-om ste voľná!

Tým historka končí. Žofka dnes už oblažuje inú bratislavskú rodinu.

A ten lekár nevytknúť Ilavskému, že ho volá ku pacientovi, čo nemá horúčky. Nevynadal mu ani po telefone.

Brezovania v kostole, úradoch a dateline

(1942)

Ktorýsi mladší farár na Brezovej, za Francjozefa ešte, kázal o tom, ako Kristus nasýtil päťtisíc ľudí piatimi chlebmi a tromi rybičkami. Trochu si poprehadzoval čísla. Povedal, že Kristus päťtisícimi chlebmi nasýtil päť ľudí. Vtom však zbadal, že dolu, pod kanclom drieme starý Madar, ináč vzorný cirkevník. Nuž spustil na neho:

— A čo vy na to, cirkevník Madar?

Madar sa strhne, pretre si oči a vraví akoby pod fúzy:

— Hm, t o b y c h a j j a d o k á z a l !

Rok nato farár zas káže na ten istý námet z Písma, ale tu si už cifry nesplietol, lež odcitoval ich správne, ako tvrdí legenda. Madar zas spal pod kanclom a farár zas sa ho opýtal, aby odvrátil spánok a pripútal záujem cirkevníka:

— Ale teraz, čo poviete na to, Madar, há?

A spytovaný, akoby sa nechumelilo, odvetí:

— E š ť e m i t u o s t a l o n i e č o z l a ň a j š i e - h o , h l a d o m b y c h i c h u ž n e p u s t é l . . .

*

Poznali ste iste Sanka G., brezovského rodáka, mäsiara podľa remesla. Nevyhol sa nikdy figlu, ale ani

kartám. A iste ste poznali farára Teplu, rodáka myjavského, Daniša menom. Tiež fajň futierko. Zábavu nikdy nepokazil a keď niekde potrebovali tretieho do kompánie, nedal si kabát roztrhať od ponúkania. Dnes sú obidvaja „za barinú“, t. j. v Amerike. Možno veríť, že aj tam pokračujú v družnom priateľstve, ako tu kedysi začali.

Keď Teplu vysvätili za kňaza, pozvali si ho Myjavci, aby im raz prišiel kázať, aby sa — jakorieč — predstavil národu „škvarkárov“, či sa čomusi naučil v toľkých školách a či bude z neho niečo.

Teplu prijal pozvanie a prišiel v nedeľu na Myjavu. Na kázeň sa náležite pripravil.

Ale za ním doteperil sa aj Sanko a uvelebil sa na chóre v lavici, tesne nad kanclom. Keď kaplán Teplu najlepšie sa púšťal do kázne, Sanko pološeptom zavolá na neho:

— Daniš, adut! adut! Ultimo a sedma!

Na takýto zásah nefarára (neordinovaného „vše-kňaza“) do „bohoslužobného úkonu“ — je trestný paragraf. Ale Teplu ho nepoužil. Len sa veľmi rozhorčoval, že mu, Myjavcovi, henteň tatár brezovský, liezol do konceptu. A Sanko — ako aj predtým, ani potom už nešiel do kostola, iba ak sa kto z rodiny ženil.

Toto bol čin Brezovana Bohu nelibý!

*

Prihoda tiež z dôb Francjozefa. Inšpektorom bohumilého sboru brezovského bol . . . no povedzme, že sa volal Dukát, sváčko Dukát. Garbiar, obchodník s ovcami, vlnou, glejom a s čím sa dalo.

A mal byť výročitý konvent, na ktorom si mal farár žiadať platový podvýšok, lebo detí pribúdalo

a zárobok nestačil. Farár poznal brezovské, tatarské plemä, ktoré by si dalo vrtať kolená, než by komusi halier pustilo. Vedel, že tatari sa budú na konvente ježiť, že bude z toho krik, štabarc a tomuto chce predísť. Preto svolal konvent do kostola, po nedel'ných bohoslužbách.

Konvent a do kostola! — to čosi znamenalo. Cirkevníci tušili, že sa v ňom bude jednať o niečo krom-obyčajného, že nepôjde len o záverečné sborové účty, ale aj o dačo zvláštneho. Začali sa dopytovať presbyterov po príčine, pre ktorú konvent práve do kostola svolávajú. Starší sboru statočne vykrámili záujemníkom podrobne o konventnom programe, ako ho tak vopred prejednálo sborové presbyterium. To bol povel tatarom, aby sa húfne dostavili do kostola. Inak hovorievali, že kostol je v zime prestudený. Zato v lete bolo v ňom príjemne a rovnako doň mnohí nešli, poukazujúc, že — „šak je tam na to farár s rektorom; my máme aj pilnejšiu“.

Po bohoslužbách farár s dozorcem otvorili konvent, ako sa svedčí, a prišlo sa k prejednávaniu celoročnej účtovnej uzávierky. Cirkevníci pritom nespali, lež múdre reagovali, ako sa patrí na jednotlivé výdajové položky, napríklad:

— Okurovanie škôl v meste a na kopaničiach 400 zlatých...

— Ja bych to bol aj lacnejšie urobil — ozve sa ktorýsi ctihodný člen sboru.

— Za formanku pána farára do Štverníka a inam 300 zlatých...

— Zas si niekdo kapsu mastel! Kristus chodél peši, môhel íst aj farár!

— Ščeván, nenihiluj! — krotí člena sboru inšpektor.

— Za opravu školy v meste 150 zlatých...

— Thák, namúdušu; asnaj chcete mat z nej univerzitu! Len samé výdavky!

— Gdo nám opraví naše domy?

Tak to šlo rad-radom. Tatari nie že by boli proti potrebným výdavkom v sborovom hospodárstve. Oni sú národ rojčivý, právo kritiky si strežiaci; nik im ho nemôže urvať. Ku každej výdajovej položke mali kúsavú poznámku, ale tú už každý doplnil dodatkom:

— Ale nech je; prijímame, podme daléč!

To bol náznak, že národ konventuálny bol zvedavý na rozpočet pre budúci rok a v ňom obzvlášť na podvýšok farárovho platu. Aj toho sa dočkali. Inšpektor číta:

— Sborové presbytérium uvážilo a prevázilo žiadosť velebného pána farára o zvýšenie jeho platu v peniazoch z dnešných ... zlatých ročne na ... zlatých ročne a doporučuje sborovému konventu, aby žiadosti vyhovel a návrh si osvojil. Dôvody...

— Ná, a nám gdo povýšél, há? Ná, šak čo robí celý týden, há? Keby aspoň kože pomáhal glajchovať, ale tak...!

Národ sa ježil ukrutečne, síce nie celý, lebo v sbore sú aj uznanliví ľudia, ktorí už dávno vedia, že „nie samým slovom živ jest človek...“. V kostole hrmelo. Tišil farár, chlácholil inšpektor v medziach zákona i mravov, aké sa žiadajú všade v kostole. Všetko nadarmo. Toto dožralo sborového dozorca (daj mu Pánboh slávu večnú a hodne modranského tam, na druhom svete!). Vyskočil zpoza stola a zakričal:

— Slávny kondvent! Slávny kondvent, ticho, bu-

dete ticho! Gde sme to vlastne? U Tvarôžku, v šenku, alebo v kostole, há?

Ale konvent nič. Chlapi hundrali ďalej.

— Slávny kondvent, bude ticho, či nyje!? — Shromaždenie neprestávalo. Inšpektor praštil tvrdou mazolovitou päsfou na stôl a zakričal na plný gágor:

— ... vašeho apoštola luteránskeho! Budete ticho!? — On to síce trochu glbatejšie zaoceľoval, ale nebuďme na to zvedaví. To zapôsobilo. Tataři prestali vykrikovať a odhlasovali aj platový podvýšok svojmu farárovi.

*

Slovensko kedysi spravoval minister s plnou mocou, Dr. Martin Mičura. Brezovania boli u neho s deputáciou, aby nedovolil ponechať okresný súd a okresný úrad na Myjave, lež prikázal ho postaviť na Brezovej. Berný úrad — ten už teda nezávideli Myjavanom, vraj ten si tam môžu aj zasoliť, ale tieto významné úrady vraj patria na Brezovú.

Čo im sľúbil minister Mičura, čo nie — na tom nezáleží. Deputácia odchodila, zdá sa, uspokojená. Ale pri odchode obráti sa vodca deputácie k ministrom a vraví:

— A oné, pán minister, dajte nás zaviezť na stanycu vašim antonobilom ...

— Ani veľmi nemôžem, priatelia, — vrazil Dr. Mičura. — Auto mám zaujaté a ktož ho vie, či neni v oprave? Nemôžem, čo bych aj rád ...

— Oh, nyje. Nemáte ho v oprave. Dole je pred bránu, videli sme ho a šofér nám povedal, že nemá nyšt pilného na práci. Teda, dajte nás zaviezť ...

A minister dal brezovských „tatarov“ odviezť na

stanicu štátnym autom, lebo však aj oni naň platia porcie.

*

Nebohému košariškému p. farárovi Štefánikovi ktosi kradol s role ďatelinu. Mal ju tam v kopách složenú, čakajúcu na odvoz, až uschne. Počasie bolo trochu daždivé, ďatelina schla pomaly a preto pán zlodej, alebo pani zlodejka mali dosť času príživovať sa na farárovej mzde. Rozumej, aj táto ďatelina bola súčiastkou kňazovej odmeny, lebo ... „nie samým slovom živ jest člověk“. Farár sa síce ani na Košariškách nekrmil ďatelinou, ako by si neinformovaný čitateľ myslel po prečítaní tohoto líčenia. On křmil ňou kravy a tie speňažoval, alebo krmu v zime predal. Neztučnel na nej! Košarišká fara aj vtedy bola biedna.

Kostolník denne hlásil farárovi, že ďateliny povážlive ubúda a treba by bolo niečo robiť. Najskôr ju sviezť do stodoly, ale to dobre nešlo, lebo bola ešte vlhká, splesnala by v stodole. Nuž vybral sa pán farár, vtedy už dekan, s kostolníkom strážiť po nociach ďatelinu. Sadli si do hromady, odkiaľ videli pred sebou celú roľu a strážili. Jednej noci sa dočkali aj zlodeja. Dotiaľ ich vždy ošmekol. Noci byly tmavé a on kradol s opačného konca, lebo hájníci zaspali a „Pánboh dal aj vzal ...“ — farárskej pédy (mzdy) zase ubudlo. Pred pani farárkou múdre zamlčali o svojom neúspechu.

Bolo už okolo poldruhej po polnoci, keď raz zpoza chrbta hájnikov — pánu farárovi a kostolníkovi — začne čosi šuchotať. Nehli sebou a ostrili uši, čo je to za čudo. Farár sa opatrne povytiahol z kopy a videl známu, bohumilú cirkevníčku, ako si rozpre-

strela plachtu vedľa kopy natlačovala si na ňu datelinu z tej samej hromady, kde si svoju pédu strážil sám jej gazda.

Pán farár, figliar, mal pri sebe starú flintu, lan-kasterku s kohútikom ešte. Dostal ju raz k sviatku od ktoréhosi svojho cirkevnika-pytliaka. Oňo, hm, toho pytlíaka už tuho honili žandári, muž urobil z núde ctnosť. Zachránil flintu a zrobil ňou dar u dvojetíhodného pána farára. A tak pán farár nenabitú flintu chytil za opačný koniec a kohútikom šikovne potiahol plachtu.

— A či ho šľak krúti gdesik? — čuduje sa baba-zlodejka. A nakladala ďalej. Farár ešte asi dva razy jej poriadne nošu potiahol. Kostolník sa zpoza kopy tiež vytalúpil a omrkával si spolusestru v Pánu, ako pilne ťahá datelinu z hromady.

Baba čo raz tuhšie nadávala na neviditeľné čosi, čo jej potahuje plachtu. Potom ale rýchle si nošu sviazala a usilovala si ju nahodiť na chrbát.

Tu pán farár nenápadne nabil flintu a vystrelil. Baba ako hadom uštipnutá vyskočila a bleskurýchle odbehla. Kostolník kričal za ňou:

— Juda, Judka! Príď si ráno pre plachtu na faru!

Judka si pre plachtu neprišla, ale kostolník ráno hlásil pánu farárovi, že veru po tom výstrele dostala veľmi prudký „riedky prípad s hustým behaním“.

Pozor na mužov!

I.

(1942)

— Ach, hlúpo je dnes v kaviarni, smutno, núdno! — vzdychla si v „Unitaske“ pani Parikrupová, čakajúca na nejakú spoločníčku, ktorá by sa mala ukázať a nechodí ešte. Manžel, pán onaký radca Parikrupa, sedí v kancelárii a pracuje i poobede, aby mal čistý stôl, milostivá zas zaháňa núdu v kaviarni. Bóóóže môj, veď aj je prečo a začo! Narobila sa zarána dosť. Vstala o 10. hodine, naraňajkovala sa, potom sa umyla, ogebala trvalú, nechty dala trochu do poriadku, prikázala Žofke, čo má dnes kúpiť na trhu k obedu, potom sa obliekla a vyšla von. Kam inam? Tento raz nie ku krajčírke, lež k holičovi, aby podholil vlasy na krku. Medzitým sa Žofka vrátila, že niet mäsa, ani masti, ani ...

— No tak kúpte, čo sa dá. Kúpte, počkajte Žofka, kúpte trebárs zelenej fazuľe, tá asi není ešte na lístky.

— Milostpani, ale sme ju mali po celý týždeň a pán včera povedali, že už bučia od nej, tak čo mám robiť? — pýta sa utrápená Žofka.

— Kým bučí, ešte není tak zle, Žofka, — odpovedá pani. — Horšie by bolo, keby už kľal. Nič sa nebojte, len kúpte fazuľe! Ak sa pánovi znechutí, nech si ide na nákup sám! A obed nech je dnes hotový presne na čas!

Popoludní, ako je aj v Bratislave zvykom, ide sa do kaviarne na trač, aby sa aj novinky prečítali, aby sme si vypili kávičku, ak ešte kdesi stojí zato a aby sme si trochu oddýchli po namáhavej robote predpoludňajšej. Že jej je málo? Kto to vraví? Nepoviem, kde je detí tucet, tam ju vidno skôr, ale kde detí niet, alebo jen jedno-dve, tam nevidíš tej roboty vykonanej tolko. Ale jednako len jej je i tam dosť. Byť riadiť, variť, na muža dávať pozor... Nuž, varenie i riadenie obstará slúžka a panička... niekde ani len sa nepodíva, či je po slúžkinej práci ozaj ten byt v poriadku. Ale námaha je tu predsa istá a vykonávaná domácou paňou. Po takej si treba oddýchnuť, zmeniť troška prostredie, pobesedovať si s priateľkami, pookriať na duši i tele. Toto všetko je plne dosažiteľné v ozónovom kaviarenskom vzduchu. Ani do Tatier sa netreba liepať.

— Ruky bozkávam panimilosť, zdraví sa sediacej dáme pán profesor Kipikaša. Pá, Zorka! — zdraví si priateľku pani Kipikašová.

— Páte dobrí ľudia! — odpovedá pani Parikrupová. — No, že ste len už aj vy prišli. Sadnite si, prosím. Už je mi smutno, už sa mi chcelo ísť domov. Načím dozrieť na slúžku, či stopká mužove ponožky a moje pančuchy. Je to dnes kríž so slúžkami!

— Baže je, Zorka! — prieviedča priateľka. — Niet ich, idú všetky do Nemecka. Keď aj tu ostane niektorá, to akiste len kvôli frajerovi. Potom aby si ju každého večera pustila do biografu a na tanec do kaviarne. Ak chceš, aby sa u teba držala, musíš jej povoliť, inak ti utečie aj bez výpovedi.

— A plat musíš dať, aký si zažiada. A mrkne najšamprev do komory, či v nej ešte niečo máš uložené.

Ak nemáš, utečie na fleku, — hrozí sa pani Parikrupová.

— Niektorá mrška, aj po mužovi ti pozerá, — dodáva pani Kipikašová, akoby zo skúsenosti.

— Ale netáraj, Marienka! — zamiešal sa do reči svojej manželky pán Kipikaša. — Odkiaľ to vieš? Nuž nech mrká, ak mrká! Zakázať jej to nemôžeš. Hlavné, aby nemrkal po nej domáci pán!

— Boly také prípady, — vraví pani Parikrupová. — Aj noviny o tom písaly. Nuž, pritrafi sa, akoby nie. Sme ľudia, máme svoje chyby a nedostatky.

— A ja viem prípad, kde manžel veru predchodil si pomocnicu v domácnosti, — kaše sa pani Kipikašová, žena profesora.

— Nože, Marienka, prestaň a nájdi si iný námet rozhovoru, — mierni svoju paňu profesor.

— A ty mi neskáč do reči! Viem, čo hovorím! Prosim, tak aj bolo! Poznala si, Zorka, toho učiteľa Guštafika a jeho ženu, čo bývali donedávna v Mamrachúroch pri Morave? Poznala? No, tak je dobre. Predstav si, jej manžel rozprával sa so slúžkou ako s nejakou dámou. On jej vravel tak, že: „Zuzka, vy ste boli, Zuzka, vy ste priniesli, kúpili“ a tak ďalej. To sa predsa nesvedčí so slúžkou takto rozprávať! Bol by mal správne hovoriť: „Zuzka, vy ste priniesla, kúpila, vy ste bola“. To sa vie, jeho žene bolo hneď nápadné, ako to mužičok oslovuje slúžku a rázne si to vyprosila.

— Preboha, Marienka, veď nemáš pravdu! — vmieša sa do prednesu profesor. — Máš vedieť, že pri vykaní vždy píšeme v prítomnosti —li a to jak v mužskom, tak aj v ženskom rode. Tak je to vrodené vo všetkých slovanských rečiach, teda aj v slovenčine.

Aj Pravidlá tak prikazujú. Mala by si to už naozaj vedieť...!

— Laľaj ho, chlapa! Ako sa zastáva chlapa?! — rozhorčuje sa pani Kipikašová. — Vidiš ho, Zorinka? Chlapi sú všade rovnakí, držia spolu. A ty si svoje Pravidlá zasol! Každú chvíľu ich opravujete a dopĺňate! Kto sa to má po vás jazykorežcoch učiť stále? Počkám, až budú Pravidlá konečneoplatné a potom sa im budem učiť, dotiaľ budem hovoriť, ako sme my tu, na západe zvyklí. Slúžke sa povie „vy ste bola“ a nie „vy ste boli“!

— Prepáčte, dámy moje, ja si odídem tamto ku šachom na chvíľu, lebo tu nejak prekážam v situácných rozhovoroch vašich a potom tiež... Moja Marka ma položí na lopatky a vtedy je koniec zápasu s ňou, ozýva sa pán profesor a odchodí namrzený ku susedným stolom, aby kibicoval do hry v šachy.

— Len si choď, Adamko, to je tvoj životný priestor a nás nechaj pri pokoji! — dodáva jeho rezká a umná ženička. Naberúc plné pľúca kaviarenskeho vzduchu, pokračuje pani profesorová:

— Aby som nezabudla, Zorka. Ten Guštafík sa tiež tak oháňal, ako tento môj starý, že tak sa má s každým hovoriť po slovensky, či je slúžka, alebo nie. Ale vyhorel. Jeho žena si to jednoducho zakázala a sama ani dnes nehovorí inak slúžke, ako „vy ste chodila, nosila, niesla“ a podobne. Má pravdu! Ona není proti slúžkam, hoci pochodí z poprednej meštianskej rodiny, a prechováva v sebe ozaj nefalšovaný sociálny cit. A jej ja verím. Povedz, Zorka, a ty nie?

— Pravdaže verím, — odpovedá pani Parikrupová ochotne. — Musím veriť, keď mi tak vraví manželka profesora slovenčiny o manželke slovenského učite-

ta. Pri každej ľudovosti a nech by si jej prechovávala čo aj pod pavúz, slúžka v dome patrí... nože, kam patrí?

— Snadno uhádnuť, kam patrí, dodáva pani Kipikašová. — Rozhodne nie do Pravidiel slovenského pravopisu a mluvnice. Pravidlá tiež nepatria do kuchyne, aby mi slúžka nad ich lúskaním utrácala draho platený čas.

— Pá, Zorinka, ja idem za tým svojim profákom, lebo mi tam zamrzne.

— Pá, dušinka! Do videnia!

II.

(1942)

— Pán hlavný, nože nám po kávičke a žemličku s masielkom! — volá pani Kipikašová na kaviarenského pikolu v „Unitaske“.

— To tam už asi nebude, milostivá pani, — odpovedá pikolo. — Bolo, ale sa minulo. Ráčili ste dnes prísť trocha neskoršie. Bohužiaľ...!

— Vedže nie tak, pán hlavný, — vmieša sa do reči pani Parikrupová, — bude tam iste ešte aj niekoľko žemličiek i masielko sa nájde trebišovské. Veď my už nehľadíme na nejakú korunku, čo je na viac. Nože, no! Podívaj sa ta. Však my sme u vás stále návštevníčky, na nás by ste mali brať ohľad...!

— Zaiste, milostivá, — vraví chlapec, — ale kto skôr príde, ten prv melie. A potom, ráčite vedieť... mergle, mergle (peniaze) rozhodujú aj u nás. My, čašníci, nemáme na ružiach postlané. Nearizovali sme. Nabeháme sa v práci viacej ako nám stačia

nohy. Nuž, ak si tá roznášačka môže prizarobiť, neďte sa, rada tak učiní. Ale poďívam sa...

— To je hrozné, Marienka, človek si ani za peniaze nemôže dnes rozkazať!

— Ručičky bozkávam, ... ávam ...! A len dve dámy dosiaľ tuná?

— Zatiaľ len dve, pán Kakalejčík, — odpovedá prichodiacemu prokuristovi a jeho panej pani Parikrupová.

— Pá, Marienka, pá, Zorinka! — zdraví pani Kakalejčíková dámy, čo tu sedia od 16. hodiny už, čakajúc na kávičku a žemličky s masielkom.

— Páte, páte! — odpovedá pani Kipikašová. — Nože prisadnite, ak nemáte lepšej spoločnosti! Bude nám veselšie. Bóóóže, veď je nám potreba zasmiať sa trocha! Ak dakedy, tak teraz je humor cennejší nad zlato...

— Ďakujeme, prisadneme, ak nebudeme na farchu, — dodáva pán prokurista. — Zdá sa ale, že sme vyrušili a neradi by sme...

— Prosím, dámy, žemličiek niet, — hlási rozhovor prerušivší pikolo, výsledok svojho šetrenia. — Bol by tu chlebič, ale len celonárodný. A masielka tiež niet. Pre kávičku, ak ráčite, treba sa hneď rozhodnúť, lebo aj tá sa minie čoskoro.

— Ďakujeme, neprosíme si! — odvrkne pani Parikrupová. — To není pre náš žalúdok. Vidím, že roznášačka má tam nejaký dort, nuž z toho si po kúsku žiadame ku káve, však, Marienka?

— Zaiste! Ja podľa teba držím vždy, to vieš.

— Ja tiež! — doráža pán Kakalejčík. — A mne sa páči vaše stanovisko dámy. To je podľa Písma. To viete, dnes je Písmo v móde a ja už len s módou vše.

Nikdy nie proti móde!

— Čujme, čujme! Akože to stojí v Písme? — volajú obidve paničky odrazu na nového „prísediaceho“ za kaviarenským stolom.

— Nie samým chlebom živý je človek . . ! Tak stojí v biblii napísané. Vidno, že prežívame biblické časy, — odpovedá Kakalejčik.

— Ďakujeme za potešenie, pán prokurista! — odsekne pani Kipikašová, — ale ak by vám pani miesto chleba stolovala bibliu, viem si predstaviť, čo by ste vraveli.

— Však namôjdušu, keby sme mali toľko múky, koľko máme masti, aj by sme mohli piecť pagáče! — ozyva sa ironicky pani Kakalejčiková.

— Znamená, že máš masti dosť, Elenka! — prisviedča pani Kipikašová a pani Parikrupová horiac zvedavosťou, čo z tohoto zas vylezie, natiahne sa ponad stôl, bližšie ku Kakalejčikovej, aby počula každé slovíčko.

— To teda mám, — dodáva pani Kakalejčiková. — Až mi prebýva. Skôr by som musela vyškvariť hen mužov klobúk, čo dedil po starom otcovi ešte a ten v ňom chodil dvadsať rokov na poľovačky. Ani masti, ani múky, ani chleba nemám!

— Neboj sa, Elenka, bude chleba dosť, — chlácholí si svoje „náčelníctvo“ prokurista. — Od zajtrajška je voľný chlieb vo všetkých potravinárskych obchodoch. Dostaneš koľko potrebuješ. No, nesmejte sa dámy, ja necigánim! Tak je, však uvidíte! Vyšiel tajný úkaz od NÚZ-u.

— Neni možné, pán prokurista. Vy si z nás zas ufahujete! Kdežeby to chlieb voľný! Načo by robiť toľké zabezpečujúce opatrenia so žatvou a mlatbou?

Neveríme! Ale povedzte, aký to bude chlieb, biely, čierny, či ten celonárodný? — dobíjajú paničky tohto mesiáša.

— Bude to chlieb taliansky, zo Sicílie sem privezený, troška tak farby čokoládovej, prisladší, ale dobrý!

? ? ? ? ?

— Svätójánsky chlebič to bude, milé dámy! — končí svoju poznámku Kakalejčik.

— Že vás praštím, vy škaredý! — hnevá sa pani Kipikašová a s ňou všetky dámy za stolom. — Už ste mali aj lepšie žarty, než je tento. Dnes niet nálady na žarty, ktoré hľadajú žalúdky.

— Mužom je to završe aj do smiechu, — obracia pani Kakalejčiková. — Oni nemusia stáť vo fronte a čakať na úradný prídel. Oni chcú mať všetko hneď na stole hotové. Necítia úžasnú prífaž lístkov na potraviny, na obuv, a všetko dôležitejšie do domácnosti. Bodaj ich aj s lístkami!

— A biograf máte na lístky odjakživa a na ten nenadáвате, há?! — odsekne Kakalejčik, ale hneď povstane od stola a odíde ku stolu, kde sedia jeho priatelia. — Prepáčte dámy, ja si len na slovíčko zaskočím tamto ku kolegovi, hneď som tu.

— Aj tam môžeš ostať, mátoha! — karhá pani Kakalejčiková svojho manžela, ale len naoko, lebo neni dva razy rada, že odchodí k inému stolu. Z opatrnosti sa podíva, či tam neni nejaká ženská ešte, lebo . . na mužov treba dávať pozor. Čítala to práveže dnes ráno v posteli ešte v akomsi šiatrovom kalendári. Tie, čo pod šiatrami na trhu kupuje, sú pre ňu najlepšie jednako, že je tam vždy predpoveď sto-ročného proroka a mnoho krvavých románov. A vcelku lacné čítanie.

— Je to kríž s chlapiami! — vzdychne si pani Kipikašová. — Aby ich ženy vždy dirigovaly! Akože máme potom vystačiť starať sa aj o domácnosť? Toto vari ani za francjozefa nebývalo! Bodajho, aby ho!

Časník medzitým doniesol kávičku. Divná náhoda: Zásobovacia kríza aj tu hodne ubrala starostí našim dámam. Už sa nemusia rozčuľovať, keď im servírujú nie dosť precedenú kávičku. Niet smotany, mlieko odstreďujú hneď po vydojení, niet v ňom ani trocha masla, netvorí sa „koža“. Kto nemá rád kožu na káve, nemusí sa obávať, že mu ju v niektorej bratislavskej kaviarni podajú. Mlieko je dokonale precedené.

Vrátil sa ku stolu aj pán Kakalejčík. Prisadol, zapálil si cigaretu a mlčal. Paničky, akoby sa boly obávaly pokračovať v premielaní denných zlôb, keď on tam sedel. Dlho však nevydržaly pri všednostiach.

— A ako si s vajíčkami, Zorka? Máš naložené na zimu? — pýta sa pani Kipikašová panej Parikrupovej.

— Kdeže by som mala, Marienka! Na jar mi aj boli núkali tak pod rukou, vari po Ks 1.50 kus. Zdálo sa mi to priveľa. Ktože to kedy slýchal, toľký peniaz za jedno vajce! A pri tom nesmieš si vyberať, lež brať, aké ti kto predá. Malé s veľkým, lebo nedostaneš nič. Dnes všetko úžasne lezie do groša! Ako to len vydržíme ešte?

— K tomu ale dnes už ani vajec niet, — poznamenáva pani Kakalejčiková. — A platíš musíš za jedno vajce už dve koruny päťdesiat a len pod rukou, inak ho nedostaneš...

— Nebodaj to je preto, lebo sú žatvy. Ľudia zjedia vajcia na poli a do mesta nedovezú. Po žatvách bude

iste viac vajec. Potom nezabúdajme, že kadenáhle dajú sliepkam žrať zrno, aj lepšie ponesú. Ja to viem, som predsa dcéra zo statku, — kaše sa pani Parikrupová.

— Myslím si, že aj inde je príčina, prečo sliepky menej nesú práve teraz, ako snášaly, — vraví pán Kakalejčík vážne sa pri tom tváriac. — Na to by bola snadná pomoc.

— Kde je príčina, čo za príčinu? — sputujú sa paničky razom prerušivšie chlipkanie kávičky.

— Tak viem, že NÚZ vyjednával nedávno s predsedníctvom slepačej odborovej organizácie a mal sliepky ku tomu, aby viac vajec snášaly, lebo žijeme výnimočné doby, kde sa každý musí zapojiť vraj do „budovateľskej práce“. To platí aj pre hydinu. Maly by slipečky snášať vajíčka aj vo sviatok — dôvodí Kakalejčík veľmi vážne. Delegátky slipek sa osvedčily, že dobre, budú nieť aj vo sviatok a v nedeľu, ale za to si žiadajú zvýšený prídel prvotriednej pšenice, denne čerstvú vodu a piesok. Ku tomu mladších kohútov, aspoň z tretej župy sem privezených.

— Netáraj Ezechiel! — napomína svojho muža pani Kakalejčiková, — ktože by ti toto uveril. Pre nás nenájdeš vážneho slova, ty ošmek!

— A či sa ti páči, alebo nie, tak bolo! NÚZ nepovolil zvýšený prídel ani odmenu za práce vo sviatok. Sliepky teda prevádzajú tichú sabotáž, či pasívnu rezistenciu, či ako sa to dnes volá, keď niekto nechce snášať vajcia na povel. Ináče, je už moc hodín, poďme domov starká.

Kakalejčiková sa zodvihla, za ňou aj ostatní prisediaci. Pá, páte a do videnia! Vraj pozajtra sa majú zase zísť.

III.
(1942)

— Pá, Marienka! Pá! Sadni si! A čo ty dnes tak neskoro, vari si len nenakladala oharky? — Tak víta svoju priateľku, pani Parikrupovú, pani Kipikašová, ktorá dnes včasnšie sedí v „Unitaske“, ako včera a inokedy. To preto, aby sa dočkala žemličky s masielkom.

— Pá, Zorinka! Radšej neskôr, ako nikedy, — odpovedá pani Kipikašová. — Nakladala som, aj nie. Slúžka mi prišla včera ráno z trhu celá ubrečená. Vraj aj doniesly baby oharky, ale kupujúcim každá odsekla, že všetko je už predané, že nič nemôžu predávať. Hneď aj príbehly nákladné autá a ich nájomníci všetky oharky ponakladali do vozov a ufujazdili. Nato hladné Bratislavčanky sa rozbehly do NÚZ-u, tam predniesly obžalobu na baby z vidieka, ktoré nechcú predávať domácim konzumentom. Tak bývalo, že kupci na nákladných vozoch iba po 10. hodine smeli kupovať, keď už bol zasýtený domáci nákup. NÚZ zjednal poriadok. A tak dnes aj mne sa ušlo z 10 kilov ohariiek. Naložila som...

— Cele správne zrobily gazdyne, keď išly žalovať na kefasov so zeleninou. Prednejšie sme tu my a iba potom sa smie vyvážať z Bratislavy, — priesviedča pani Kipikašová. — Všimla si si, Zorinka? Nedávno stálo v novinách, aby sme miesto nákladného zavárnia ovocia a zeleniny s cukrom, túto sušily a tak odkladaly si na zimu. Nedostáva sa cukru pre tento účel. Čo ty na to, há?

— Nuž, čo ja za to môžem? Taký je príkaz. Väčší prídelenie cukru nedostaneš, nuž vyber si, — odpovedá

pani Parikrupová. Ale oné: Dobre si si to prečítala? Nedoporučuje sa nám tam azda, aby sme sušily aj oharky a paraďajky? Vieš, nestačí fliaš. Reku, že by poradili, ako to máme...

— Vidiš, toho som si nevšimla. Možno, že to tam bude tiež. Ak nie, spýtam sa vo Výskumnom ústave. Dobré, praktické by to bolo. A že sme dosiaľ neprišli na podobný nápad aj samy! Predsa je dobre, keď sa takto sídeme v kaviarni a vymeníme si myšlienky. Viac očí viac vidí, viac hláv aj viacej vie. Do domu ti nik neprinesie rozumu. Ale pozor, čo vidím! Tamto ide tá oná, no však ju poznáš, Zorka. Ona arizovala ten veľký obchod hodinársky na Hlavnej ulici. Kedysi bola pisárkou u advokáta. No, akože sa volá, boďaj ju!

— Hej, je to ona, Frzoňová! — prisviedča pani Parikrupová, — to je ta vdova po profesorovi. Fešanda, len čo je pravda!

Obidve paničky otočia sa k obloku, zkadiaľ možno dobre sledovať chodcov pred kaviarňou a to sa vie, premeriavajú si spomenutú dámu od päty do vlasov a do klobúka. Svoje poznámky vynášajú polohlasne tak, že ich možno počuť všade pri susedných stoloch.

— A ten kep zo strieborných lišiek! Kto si to dnes môže dovoliť? Jej na to stačia prostriedky. Vari by sa aj vydať chcela ešte raz? Možno, aj by sa vydala ešte. Ale mohla by to prenechať už svojej dcére, veď aj tá sa už môže vydávať.

— Eľať ju, pávicu, ako sa nadnáša, ani šestnásťročne dievča! Hja, má menej starostí o zajtrajšok! Pomohla si. Nezavídme jej toho. A ver, Zorka, taká sa skorej niekomu priholubí, ako slobodné dievča. Okrúti si o malíček každého muža. To vieš, taká vie

v tom chodiť a najmä keď jej vystačia prostriedky na parádu. Mužskí si radi potrpia na flanc, veď len kvôli nim sa musíme parádif. Z počestnosti si taká ženská málo robí. Vieme, ako to chodí vo svete...!

— Už je tomu tak, milá Marienka. Čím starší je chlap, tým skorej sa dá zbalamútiť, omámiť takouto pozlátkou. Výnimok niet. Musíme si aj my dávať lepši pozor na tých svojich Nabuchodoňozorov. Ale pozor! Práve vchodí do kaviarne a ide k nám. Pozor, Zorka, musíme sa tváriť, akoby nič, už je tu!

— Pá, Elenka, vítaj! Dávno som ňa nevidela! — víta prichodiacu pani Kipikašová. — Sadni si s nami...!

— Ďakujem. Na moment aspoň, lebo mám veľa práce. — Pani Frzoňová si stiahla rukavičky, podala ich aj s plášťom šatnárke, potom si sadla po veľkopánsky na stoličku ku predošlým dvom dámam. Obzrela si ich dobre, najmä ich toalety a topánky s pančuchami, ako je vrozeným zvykom u ženských na celom svete. A ony si zas zblízka obzrely ju.

— Aká si dnes elegantná, Elenka, — čuduje sa naoko pani Parikrupová, pri tom zle kypí závisťou a zlosťou voči nej.

— Ako vždy, ako vždy! — dodáva pani Kipikašová. — O Elenke je známe, že sa vie obliekať. To dnes mnoho znamená v spoločnosti.

— Ani nie tak zvláštne, priateľky milé, bráni sa skromne pani Frzoňová. — Mám to odev zo starého prešitia. Je pravda, našla som si aj lepšiu krajčírku, ktorej načim poriadne zaplatiť. To je všetko.

— Ako je to, dámy, nechápem dobre, — ozýva sa pani Parikrupová. — Žijeme v dobe ozaj značnej hospodárskej tiesne, ale na ženskom pokolení to ne-

vidieť. Nikdy ženy nenosily tak drahých topánok ako dnes! Nikdy ani nebola dámska kožená obuv tak drahá ako je dnes. Odkiaľ im to stačí mnohým, keď mužom-úradníkom platy nezvyšujú? Či kde-tu aj dal zamestnávateľ akýsi drahotný prídavok, musel byť v rodine použitý na nákup potravín.

— Ej, ej, Zorka! A vari pánska obuv je lacná, či čo? — bráni sa pani Frzoňová. — Všimla si si cien pánskej obuvi?

— Obidve máte pravdu v tom, že obuv je u nás všeobecne drahá a najmä luxusná. Ale je istý rozdiel predsa len v použití aj drahej obuvi, — dodáva pani Kipikašová. — Mestská dáma potrebuje niekoľko párov topánok, aby jej pristaly k niekoľkým toaletám. Nároky sú tu teda väčšie.

— Nechajte dámy debaty o obuvi, — prerušuje hovor pani Frzoňová. — Radšej mi povedzte, ako sa máte a čo nového? A divné je, že tu sedíte len tak bez manželov? Obyčajne mávate ich so sebou každá. Čo sa stalo?

— A vari ti niektorý chybí? — spytuje sa žartom, ale v duši nanajvyššie jedovate pani Kipikašová.

— To teda zrovna nie, — odsekne pani Frzoňová, ktorá dobre vycítila ostrie jedovatej otázky svojej priateľky. — Mala som jedného muža dost. Ale spoločnosť je predsa len pestrejšia, keď sú v nej i páni. Aj hovor, beseda má iný smer a spád. O čom sa vieme my, ženské, rozprávať, keď sme si povedaly svoje o problémoch v domácnosti, v rodine a prípadne v najbližšej spoločnosti? Končíme zpravidla pri slúžkach a basta.

— Dali sme svojim manželom dovolenie, aby si dnes smeli ísť zahrať preferanc do klubu, ale o ôsmej

musí byť každý doma, inak je zle! — Referuje pani Parikrupová. — Nepoznáš nás, Elenka, my sa vieme i samy dobre pobaviť.

— Pozrite dámy, tamto ide pani Lakmusová, čo jej muž bol oficiálom u železníc. Dnes je kdesi inde a avañžoval, mal šťastie.

Pani Frzoňová prerušila meditáciu pani Parikrupovej, poukazujúc cez oblok na ulicu, na inú fešnú dámu, ktorá sa blížila tiež ku kaviarni. Akoby nie — zraky všetkých paničiek zmeravely smerom ku dáme, čo kráčala po chodníku. Pani Frzoňová pokračovala:

— Muž bol malý človečik, mäso jedával iba raz v týždni a býval so ženou v podkrovnej izbičke. Detí nemajú. Kto by to na ňu povedal, že sa tak vyťašme? Elegantná je, len čo je pravda! Hotová nástraha pre mužov. Povráva sa, že si veľa starostí nerobí s manželskou vernosťou. Hja, moderná dáma...!

— Pozor, už je tu! — preruší hovor pani Kipikašová.

— Páte, páte, dámy! Dovolíte mi prisadnúť si? Poznám sa iba toľ s Elenkou a preto si dovoľujem na moment obťažovať, lebo niet miesta v kaviarni a s celkom cudzím si nechcem sadaf.

— Prosíme, prosíme! Nech sa páči! — neznáme panie vítajú sa s poznávajú s novou členkou spoločnosti. — Veď už aj tak mienime odísť — dodáva pani Kipikašová, — nuž miesta bude dosť.

— A zrovna sa aj odporúčame! — skočí do reči veľmi rozhodne pani Parikrupová. — Ešte si mám v meste niečo vybaviť, nuž ponáhlam sa.

— A ja sa s tebou sveziem, Zorka! — dodáva pani Marienka.

— Odporúčame sa, pá, pá! Pán hlavný, nože podťe sem! — volá pani Kipikašová. — Zaplatíme zajtra, teraz sa ponáhlame, však, Zorka? Dakujeme, teda zajtra, Sbohom!

— Dobre si to narafičila, Zorka, — vraví priateľka pani Kipikašová. — Pri takých nafrndolených paničkách nechcem sedieť. Trafil by sa za ňou podívať sem aj môj manžel, nechcem, aby sedel v ich spoločnosti.

— Práve som si na to aj ja myslela, — odpovedá pani Zorka. — Preto som zatrúbila na ústup. To vieš, dnes statočná žena musí byť na všetky strany obozretná ani žandár. Mužskí sú čo raz mohamedánskejší. Poď, Marienka! Sadneme si na autobus a odvezieme sa až domov. Ktože by dnes dral podošve, šlapajúc domov? Nevyplatí sa!

— No, ako si za zabávala, Zorka, dnes v kaviarni? — pýta sa svojej ženušky pán Parikrupa po večeri.

— Dobre som sa zabávala, mužiček môj. Ako obyčajne. Bola tam Marienka, potom prišla ta oná, Frzoňová a ešte nejaká jej podobná, nuž odišla som, lebo bolo treba prichystať večeru a predsa, to vieš, že túto povinnosť ja neprenášam na slúžku. Poznáš tú Frzoňovú?

— Poznám, už dávnejšie, — odpovedá muž a manžel v jednej osobe.

— Tak, tak? A odkiaľ ju poznáš, há? — sputuje sa pani Zora nervózne svojho „Nabuchodonozora“. To je ale zaujímavé, koho ty každého nepoznáš! Čím si starším, tým viacej dám poznať!

— Odkiaľ u teba odrazu takáto rozčúlenosť, Zorka? Veď si mi ju ty sama bola predstavila pred rokom v divadle. Potom sme sa všetci sišli v „Unitas

ke“, kde sedela pri našom stole, kam si ju zase len ty bola pozvala aj s Kipikaškou. Nechápe, prečo tie narážky?

— A je fešanda, ta Frzoňka, však? — pokračuje teraz už so slzavým zrakom pani Parikrupová.

— Cigánil by som, keby som tvrdil opak — privedla manžel. — Iste má aj bohatšie prostriedky k tomu, aby svoje tohto druhu prednosti aj verejnosti ukázala. Čo na tom? Každému dnes nevystačuje na toľký flanc!

— Hneď som si myslela, že jej venuješ väčšiu pozornosť, ako mne, tvojej zákonnitej manželke. To je osud nás, statočných žien, ktoré v svojej statočnosti a oddanosti k vám, manželom, ideme až prihlúpe ďaleko! Zjaví sa niekde nafrndolená ženská, už lipne každý za ňou... Húúú, húúú! — a pani Zorka prepukne v hysterický plač a vzlykot.

— Ale, ale, Zorka, prečo odrazu táto scéna? Máš dôkazy, že by som sa bol jej venoval a k tomu viacej, ako tebe? Veď ja tu ženskú videl všetkého iba dva razy a to len v tvojej spoločnosti! Čo máš tu prízvukovať manželkinu statočnosť a mňa upodozrievať z akéhosi lipnutia za Frzoňkou? Má to hlavu? Má to smysel? Eh, hlúposť ženská!

— Pravdaže to má smysel! Oh ja nešťastná, oh ja hlúpa hus, ktorá som verná svojmu mužovi a on mi ani kohút takto po cudzích smetiskách! Mala som radšej skočiť do Dunaja, ako sa vydávať za chlapa!

— Zorka, ty si nemocná! Zavolám lekára, hneď ti bude lepšie. Nuž, mierni sa. Nemáš žiadnej príčiny k žiarlivosti! Neoklamal som ňu a neoklamem! Uspokoj sa! — tíš si Parikrupa svoju polovičku, ale ta začína už zúriť.

— To sa vie! Ja som ta najhoršie žena pod oblohou. Každá iná je fešnejšia, je elegantnejšia. Daj mi prostriedky, aby som sa aj ja tak vedela šminkovať, obliekať a parádiť ako Frzoňka a tá druhá, ako sa len volá, bosorka jedna! Ale ty nedáš a radšej pozeraš za inými. Och, ja nešťastná, ja chudera! Och, mamička moje zlatá! Dočkala som sa ja manželského šťastia, dočkala!

— Utíš sa, Zorka! V kludu si skôr môžeme pohovoriť. Ako o každom človekovi, tak aj o Frzoňke len pravdu sa usilujem vraviť. Ty si ma soznámila s ňou. Je tvojou priateľkou, potykala si si s ňou. Čo mňa zafahuješ do avantúry, o ktorých si medzi sebou v kaviarni klebetíte? Sama vieš, že na podobné dobrodružstvá som ja už vo veku značne pokročilom, teda nesúcim. Bez príčiny ma upodozrievaš! Mám jednej ženy dosť nadsmrti! Zázrakov odo mňa už nemožno čakať!

— Každý tak vraví, ako ty, — zabrečí mužovi do reči Zorinka. — Všetci ste rovnakí. Keď za nami brnkáte, ste samý med, potom už jed. Ja viem, aj ty bys sa ženil po druhý raz, ale ja ti tej radosti nedoprajem!

— Správne, Zorka, nedopraj! Druhý raz už by som sa neženil.

— Ak sa mi budeš pozerať za Frzoňkou, oči ti vyškriabem odrazu, zaživa a obidve, aby si vedel. Och, ja nešťastná stvora! Ja som mu už zbytočná, už sa ma nasýtil, mohamedán jeden...!

— Tak už dosť, Zora! Neurážaj, keď nemáš k tomu príčiny, lebo začnem aj ja a to s iného konca, a to vieš, že bez plaču! Krucinál aj so ženskou hysterickou! To nám ešte chýbalo, aby ma žena upodo-

zrievala! Keď nestačí na teba rozumný vývod, použijem iný, azda účinlivejší. Dost!

Pani Zorka, nezvyklá na podobné pokračovanie svojho manžela, zastavila brekot, iba čo v kúte ešte vzlykala a smrkala. Prípád tento bol však predzvesťou, že bude mať pokračovanie ešte, lebo červa žiarlivosti nik z nej nevykorenil.

U Kipikašov sa odohrávala podobná scéna, ale trochu „rukolapnejšia“. Dozvedeli sme sa, že druhého dňa manželia sa rozbehli každý k inému lekárovi, aby im vykurýroval hrče a modriny pod očiami, na čele a nosoch. Vraj sa dochrámali, keď spadli na schodoch v tme. Prosím vás, máme tu povinné zatemnenie ulíc, domov a chodieb. Nuž, človek si môže aj nohy dolámať v prekliatej temnote. Bodaj ju porantalo hneď! Ale na mužov treba dávať pozor!

Aj Holíčané sú poradni ľudé

(1942)

Aj Holíč má svoje zvláštnosti, krivdy a požiadavky, podobne, ako Vrbové, alebo Brezová pod Bradlom. V mnohom má aj problémy spoločné s týmito mestami, eh — chcem napísať veľkými obciami. Tak napríklad okresný úrad, sídlo okresu. Holíčanom ho vraj vzali Skalíčania, tí „odveki nežičlivci“ Holíču. Pamätáme sa, a ktorí by sme sa už nepamätali na doby, keď nebohé „slobodné kráľovské mestá“ mali svoje hrdelné práva — prečítame si to v obecných kronikách. Kedysi dávno, keď Holíčania mali vešať akéhosi príselca-zlodeja, nemali doma šibenice, poslali deputáciu do susednej Skalice, aby im slávna mestská rada požičala šibenice. Vtedy sa skalickí mestskí páni mali vysloviť, že nedajú nič, lebo „my to máme enem pro nás a pro naše dýtky“.

Aj v Slovenskej republike dožadovali sa Holíčania okresného sídla a teda aj príslušných úradov. Skalica, hoci leží na hranici okresu, dostala toto sídlo, a Holíč nič. Vraj väčšina obcí tohoto okresu i tak gravituje do Holíča, občania musia teraz do svojho okresného sídla, do Skalice, cestovať cez Holíč. Nič nepomáhaly deputácie u vlády, ministrov. Okres dostala Skalica. Nuž, Holíčania by neboli tak proti tomu, keby Skalica bola dostala z okresných úradov povedzme taký prebytočný, ako je daňový úrad.

alebo lapák okresného súdu, ale všetko ostatné malo byť umiestnené v Holíči. Bolo z toho zle nedobre v Holíči. Práve tak na Brezovej pod Bradlom, kde im okres „ponkli“ Myjavci a Vrbovému zas Piešťanci. Spravodlivosti sa nedočkáš za tohoto pána boha.

Inak ale Holíč aj dnes v mnohom ohľade vyniká nad priemer ostatných miest na Slovensku. Má „miliónára“ v osobe Štefana Kanského, takto statočného robotníka. Bol, či mal byť miliónárom bez miliónov na dva dni v Bratislave, lebo vyhral rozhlasovú cenu, ako stotisíc načúvač, či kupec prijímača. Nechcel by už viacej podstúpiť miliónársku tortúru v Bratislave a ku tomu bez miliónov. Filmovali ho, ale pre film ho súčasne aj zacvičovali. Pri tom mu zabudli dať včas raňajky.

Dajte si pokoj dnes s miliónmi, o ktorých vie aj financ, ktoré ale nik skutočne neprerátal a najmä nie občan Kanský! Jednako bude musieť robiť daňové priznanie, do toho priznať aj tie dary, čo dostal ako „miliónár“ v Bratislave a hneď rozdal na dobročinné ciele. Nedivme sa, keď si oddýchol, že je už doma a nemusí hrať hrubého pána v hlavnom meste. Na podobné plutokratické maníry ani Holíčania nie je.

Istý holíčsky krajan, takto univerzitný profesor, keď študoval univerzitu, ktosi o ňom povedal, že chodí tie isté školy, ako pán prezident. Z toho vznikla po Holíči povedačka, že „študuje na prezidenta“.

— Ná šak, coby né, šak my aj máme už prezidenta, krajana! — kaše sa toľ nedávno istý domorodec holíčsky pred Bratislavanom.

— Ba kýho šlaka! odsekne Bratislavák. Kdeže by ste sa vy tam zmohli na prezidenta, iba ak toľ na prezidenta potravného družstva!

— Ná veru, máme a to prezidenta NÚZ-u (Najvyššieho zásobovacieho úradu). To je, čo? Není to prezident?

— Je prezident, ale toho vám Holíčianom ani my, Bratislavania, nezávidíme. Ale budete mať tam hrubú slávnosť zajtra, že? Pýta sa hlavnomešťan Holíčana. Čo je to za slávnosť?

— Ná, arizovali sme starý kostol. 150 rokov sme sa k nemu nehlásili, lebo bol husitský a teraz sme ho obnovili, zajtra bude slávnostne vysvätený. A dali sme fleka Skaličanom, lebo teraz už Holíčania ani z okolia nebudú chodiť na púte do Skalice, lež do Holíča, do tohoto staronového kostolíka. Pre tieto oslavy bol Holíčianom prislúbený väčší prídel masla, múky i cukru na mesiac august. Neskôr zas niečo vymyslíme a zas nám zvýšia prídel. Ešte tu maštal by sme mali arizovať, čo stojí naproti kostolíku.

— A ako je to s bitkami v krčmách medzi mládežou u vás? pýta sa bratislavský zvedavec Holíčana. Vraj sa už chlapi prestali klmačiť u vás.

— Tak je, prestali, odpovedá pyšne Holíčania. V záseade je tak, v podrobnostiach troška rozdiel. Holíčania už nenosia kriváky do krčmy, lež im ich prinesú cezpoľní, čo k nám prichodia na tancovačky. Holíčania sa bijú len s cezpoľnými krivákmi. Je v tom istá materiálna úspora, dnes tak dôležitá, keď si našinec nemusí za svoje obstarávať žabidráč, lež si ho dá priniesť druhými a tým ho soberie.

— No, v tom je ozaj veľký pokrok, len čo je pravda! A čo, ako vyzeráte Holíčania v politike, aj tu ste tak čulí, ako inde? pýta sa nevedomý Bratislavčan.

— My, čo sme tu, jakorieč doma, my sa do poli-

tiky nepriam miešame. Máme iných starostí dost. Nevravím, že by sme boli celkom ľahostajní k politickým problémom. Ako vždy, tak teraz, sme zapojení do celoštátnej tvorčej politiky, pomáhame budovať si svoj slovenský domov. Máme všade na svete svojich ľudí, máme ich v Amerike, v Londýne i v Moskve. Títo robia zahraničnú politiku za Holíččanov vonku a tí, čo sú tu doma, zas na tomto flaku zeme-gule ostúdajú. Aj Holíččané sú porádni ľudé a oni sa nikde na svete nestratia!

Na šikmej ploche

(1942)

V bratislavskej loďnej kaviarni na Dunaji sa vraj príjemne sedí, najmä v terajších horúčavách. Voda chladí a čičíka nervy. Vodička šedivo špinavá údajne zaváňa, akoby more. No, celkom snád' nie ako more, skôr ako jazero. Akosi to už bude. Keď nevonia, smrdí — akiste podľa množstva splaškov, čo Duňaj, náš ľavoslavný prívlieka so sebou do našich hraníc.

Lodná kaviareň volala sa predtým „Boon“, nevieme prečo. Angličania sa v nej nezjavovali, tak ako nie Francúzi v bratislavských „coiffeuroch“. Prečo tieto názvy na Slovensku ešte i dnes niektoré? Či vari zo vzájomnej družnosti, že v Anglii, niekde na Temži, pomenovali si niektorú loď „Plt“ a v Paríži vystrčili holiči názvy svojich holičských závodov a krámkov ako „Holiareň“?

Obecenstvo v loďnej kaviarni i dnes, ako kedysi, K. u. K. Offiziersdámy štopkajú si pančuchy a pleťú pullovery. Niektoré si i dnes dovlečú svoje psačie poklady, ak je miesto (a to sa musí nájsť vždy), posadia si ich na stoličky vedľa seba. Len chleba s maslom sa psíkom už nedostáva v kaviarni. Psačie mrchy musia sa spokojiť so zákuskami. Pod útle zadočky ako predtým, i teraz kladú im „Illustrierte Zeitung“.

Cez leto zachodia sem poniektorí literáti na partiu

šachu a ešte niektorí, či niktoré — skoroliteráti silingerskí.

Kávička tu nie je ani tak lacná, ako je mizerná. Vrávi sa, že nie je zlé víno, je iba lepšie a niet zlej ženy, je len horšia. Obdobný zjav je dnes aj s kávou v bratislavských kaviarňach: niet tu zlej kávy, je len horšia. To asi preto, že je vojna.

Voda na Dunaji odpadla následkom horúčav. Loď klesla hlboko s hladinou vodnou a mostík, čo ju spája s pevninu, je tiež hlboko nahnutý, asi v uhle 75stupňovom od brehu. Kto chce študovať chôdzu ľudí na ši k m e j p l o c h e, posadí sa na palube lodi tak, aby videl na tento môstik. O zábavu tu niet núdze. Či ideš dolu, alebo hore, tu nemôžeš afektovať, ani maskovať svoje spôsoby a prípadné neresti. Tu platí „akého ma vidíš, takého ma píš“. Nezaprieš sa. Naklonená plocha nestrpí pretvácky.

Na môstiku sa odbýva tiež aj módna prehliadka, čo je zase pre dámy vítaným a lacným pôžitkom. Ich ostrému zraku neujde ani najmenšia vzácnosť, alebo chyba na toalete promenujúcich dám. O pánov sa natoľko nestarajú, aspoň nie o všetkých. Slovná zásoba mužská nestačí, aby si s ňou správne zopakoval posudky, aké tu padajú z úst dám našich spanilých počas takejto módnej révui. V tom iba ony vynikajú.

✓ Pozorujme ľudí, ako idú hore — dolu po môstiku. Všímajme si dobre ich chôdze, držania tela a výrazu obličaja.

Ide akýsi pán prevelebný. Jeho krok je tichošlápovský, lebo on je naučený tejto chôdzi na kancel a s neho. Vedľa neho akýsi občan zdatný, ktorý si hľadí obozretne pod nohy. Kolená sa mu podlamujú

a on rysuje obraz, ani čoby liezol so strechy farskej stodoly. V kolenách má akiste srvatku miesto krvi. Nebodaj to bude kostolník tamtoho pána prevelebného.

Dievča asi 20—22-ročné, oblečené podľa najnovšej módy: široká kvetovaná sukňa rozviera sa na nej, ani čoby ju vietor zmietal — a to slečinka, veslujúc rukami, sama ju chytrácky rozhadzuje. Korkovými, silnými podošvami klopká hlučne po môtiku. Mládež na palube ihneď ju zbadala a otáča sa smerom na môtik. A ona si je toho vedomá, huncút!

Na lodi je predsa len chladnejšie ako inde, menovite navečer, keď sa slnko utiahne za hrad.

Ide maliar Mudroch. Hneď na kraji môtika stúpi nakrivo. Skoro sa svalil. Na železný pražec, krivo tam položený hupne, podíva sa zlosne na neriad, ale veľmi nenadáva. Aspoň na loď sa nečula jeho kliatba. On asi nie je taký zlý, ako vyzerá. Len sa vše díva, ani čoby chcel vypáliť odrazu sedem dedín.

Blížia sa paničky T. a O. Obidve cupkajú po môtiku ani malé dievčatká. Cup, cup, cup a hops, hops — už je dobre, už sme na lodi. Pá, páte, páte! Je dobrá kávička? Taká ako včera? Škoda!

Kamelot s „Veselými novinami“ kráča dolu môtikom húpavo, takmer ako fava, so strany na stranu. On má trochu pedále na O, preto aj ten chod taký Pražce vrzgajú pod ním, tiež tak kolísavo.

A tamto pani Oná s líškou na ruke. Kto vie prečo? Veď je teplo, aj líške v diere je teplo a preto na leto aj srst má redšiu ako v zime. Kto by nám prezradil a rozumne odôvodnil, prečo dámy v lete nosia takú zbytočnú a nepraktickú prífaž na rukách i rame-

nách? Naše robotníčky a sedliačky sa obídu bez tejto zaujímavosti.

Aha, počkaj! Tento občan stredného veku i rastu berie most útokom z lodi. Nahnutý je dopredu, ani čoby sa kĺzal na lyžiach, naberajúc kopec. Ešte jeden krok, hups a už je dobre, už je na balkóne.

Ej, ej, a ta dáma tamto, čo chce nabrať most útokom a má prikrátku sukničku, ta mala počkať na lodi, kým bude tma! Vidno jej špinavú spodničku; tam je celá ilúzia v čertu! Prečo lezie na šikmú plochu, keď svieti slnko?

Toto dievča, hľa, to... no, čo? Spustí sa dolu s balkóna, alebo nie. Alebo si azda leň prišlo ztadiaľ zakoketovať s niekym, čo tu, dolu sedí? Zastalo, hľa, na brehu a usmialo sa. Iste tu má kohosi na lodi. Počkajteže holúbkovia, ono pobeží dolu tanečným krokom. A vskutku! Ohnulo trocha hlavičku na stranu, aby uvoľnilo miesto vetru, čo sa zadrpuje do jej odfarbených, vlnitých vlasov. Cele tak, ako sme predvídali. Tančuje si dolu môtikom, ani kozliatko. Hops! — a už je v objatí... lodi.

Bum, bum, bum, bum! Krucinál, čo je to za ťažká váha dolu môtikom?! Podívame sa — a to je dievča ľahšej váhy síce, ale na vysokých opätkoch. Mizerne sa jej kráča dolu, po šikmej ploche. Azda bosou nohou by sa jej pochodovalo lepšie.

Pozor! Toto sú dve priateľky a dobré družky, vidno, že ani jedna z nich nemá dosiaľ vážnu známosť s mužským, ináč by sa tak nepriatelily. Kráčajú si dolu hravo. Polkrok dopredu, druhý polkrok do seba, ani dvaja junčeky, keď ich prvý raz zapriahneš a necháš bežať po ceste samé. Smejú sa, žartujú. Na loď iba občas mrknú, tak sú do seba pohrúžené, zdá

sa, že nestoja o cudziu zábavu. Sú si sebestačné, ale lákavé. Veď on si ich už iste niekto nájde!

„Odvodná“ komisia za naším, ako dlaň širokým stolíkom zisťuje, že tamto tie dve diečatá idú dolu mostíkom ako sa svedčí. Krok grációzný, ľahký, ani dve srnky. Dobré tak! Čo je v duši veselé a hravé, aj si hravo kráča dolu mostíkom.

A čo tamten vojak? Počkajme, ako ten bude kráčať. Už je tu aj druhý. Bravo! Krok správny, vojenský! Vojak musí byť doma na všelijakej ploche.

Starček, starenka; penzisti. Pre nich toto nie je už cesta schodná. On sa lapí jedného zábradlia, ona druhého a sľezajú dolu ani s Kriváňa po lane. Svojím pedálom už neveria a preto sa zabezpečujú.

Ide dvojica dám dolu. Obidve sú už v rokoch, ale dolu sa šinú ako baletky, pravda — bez baletného švihú. Aj psíka majú, beží za nimi psačím krokom. Sem možno vodiť psov, lebo toto je pánska kaviareň. Bodaj ho, aj s potvorou psačou! Šedivie od pysku ak ja. Divný je to úkaz v prírode, však?

Bolo by azda možné aj na povahy ľudí usudzovať podľa tejto chôdze. Tak tu máme hneď príklad: Prichodí dáma, osobne ju poznám. Kráča dolu mostíkom vážne, zachmúrená, s pohľadom veľmi ponurým. Ani ona sa nezatají. Má rozhárané rodinné pomery. Chúďa!

Nože, nože, pozor, aby sa nešmykol tamto môj priateľ, Cyprián Frtús, čo beží ani zjašený dolu mostom, klesajúc hlboko do kolien. Jeho potrhle pohyby tela, strihanie ušami — veštia, že máme v ňom do roboty s pumpárom, alebo dražobnou hyénou, alebo mu čosi chýba. Bedlivo sledí po palube, či tam niekoho nevidí známeho, či iného. Čert by sa v ňom

vyznal; nevidel som ho poriadne už asi rok. Zbadal ma tam. Bez toho, žeby som ho bol ponúkol, aby si prisadol ku mne, sám si sadol a prifahujúc stoličku od susedného stola pozdravil sa so mňou iba nachvatky. Celý je splašený, ledva dych popadajúc. Bez ďalších okolkov spustí na mňa:

— Ako sa ráčiš, priateľko?

— Vôbec sa neráčim, lebo nie som rak! Ja som človek, teda daňovník a konzument. Ako taký som sa narodil a učlovečil. Ráčia sa len raci!

— Nože, nemusel by si zase tak zrovna! — hnevá sa naoko priateľ Cyprián. — Nuž, aby som nezdržia-
val, veď aj tak veľmi sa ponáhľam: Nemohol by si mi do zajtreka rána vypomôcť tisícovkou? Ráno ti ju vrátim . . .

— Braček, prišiel si o chl p neskoro, — odpovedám priateľovi. — Tu bola práve moja manželka, ale tá ešte väčšmi sa ponáhľala. Prišiel si neskoro. Škoda! Vravíš, že by si peniaze vrátil zajtra ráno?

— Pravdaže vrátil! Čestné slovo!

— Čie? Tvoje, či moje? — pýtam sa dobrého človeka.

— No moje, čieže by?!

— Tak tedy ty by si aj vrátil peniaze? Zvyk je to iste chvályhodný, u našich manželiek už dávno skapaný. Na teba by som pravdepodobne nedoplátil, ale bohužiaľ, prišiel si neskoro, čo sa ako ponáhľáš. Od teba sú aj rýchlejší ľudia, Cypriánko môj . . . Na stráž!

A Cyprián bežal bez pozdravu a odobierky za jeho ďalším známym, čo sedel na druhom konci paluby.

Hore mostíkom vykračujú si dámy od divadla. Fešandy! Sukňami prekvetovanými robia hustý vietor okolo seba, tento raz asi samovoľne, nie na objed-

návku, ale aj včul na doskách. Hrajú i teraz. Každý človek hrá svojím spôsobom komédiu, ale ony ju hrajú lepšie, ako ostatní ľudia.

Traja vykupovači Obilnej spoločnosti tepelia sa hore môtikom, traja mušketyri. Ťažké pary, sediaci — možno áno, možno aj nie pôvodom, lež skôr návykom. Ich chôdza dokumentuje, že majú robotu s vreciami, vagónami a lichvou. Nezaprú sa. Hnojom iba trochu smrdia, skôr zemitou arómou pôdohospodárskeho vidieka.

Občan zdatný v letnom odevu so slameňákom, fratersky na hlave nasadeným. Cestou po môtiku čumí dolu, na loď a kolíše sa ani medveď. Nemusel by, ale to tak asi z pohodlia. Pravdepodobne nie je utisnutý na úradný prídel potravín, zrejme ešte nevie, čo znamená stáť vo fronte na masť, alebo na zemiaky a nedočkať sa prídelu.

Bliži sa akási skupinka. Očividne rodina. Mamička s tromi buclatými dcéruškami, gymnazistkami a dve tetušky k tomu. Dobré tetušky, blahobytné. Všetky kráčajú solidným, spokojným rodinným krokom. Dcérušky, maiolenky, boly iste na dvojmesačnej dovolenke dakde, kde maslo, vajcia a masť dostávajú aj bez lístkov, múky a zemiakov majú v rodine tiež ešte dosť. Usmievajú sa syto okolo seba a ukláňajú známym, ktorí a ktoré sa na nich usmievali z lode. Detičky drahé, vytučené! Vy ideál všetkých bratislavských detičiek!

Rámovie paluby je obohnané kvetináčmi, ale nik sa nestará o kvetiny, nik ich nepoleje. A vody je aj napriek horúčave stále ešte s dostatok v Dunaji. Tečie jej tam hojne a pre každého. Niet ju treba pri-delovať úradne. V kvetináčoch je poodhazovaných

špačkov z cigariet, oharkov z cigár a papierových odpadkov. Pavučiny na rámoví a na podperkoch pre plachty proti dážďu snúbia sa a poľujú veľké pavúky. To vraj značí šťastie.

Jo, jo, jój! Tamto tej dáme sa zle kráča hore môtikom! Veľmi zle! Má príliš krátku sukienku, ani 10-ročné dievčatko. Ono zrejme tu sukienku pristrihnúť pre desaťročnú — nosí už akiste aj vyše tridsať rokov. Musí zdoľávať neprihodnosť naklonenej plochy môtika a kráčať vzpriamene, lebo... ta jej krátko suknička by sa ešte väčšmi skrátila, väčšmi ako dovoľujú mravokárne predpisy.

Aj o zábavu je postarané. Dvaja korzovní levi sedia na palube lodi a zabávajú sa s psíkom. Pohodia mu kus dreva do vody. Psík vybehne cez môtik a dolu brehom vbehne do vody, tam drevo ulapí a donesie na loď junákom. Pri tom si svoj mokrý čumák statočne obtrie o sukne najmenej desiatich dám. Je z toho škrekot, syčanie a hnev, ale toto neplatí na našich junákov. Zabávajú sa ďalej. Je to lacná a všestranne užitočná zábava, až na tie sukne. Veď pes má papuľku čistú! Teraz už nežerie mäso, ani na mrcinu nenafapí nikde. Priveľmi si ani nemá kde zamazať hubu.

Cupy-lupy, cupy-lupy. To zase si cupká odrastlejšia dáma dolu mostom. Toaleta letná, ako je zvykom, ale príliš krízovitá. Tkáč šporil na vláknach, keď utkával látku na jej sukňu. Zarobil, plutokrat jeden! A do obchodu dodal látku riedku. Dáma táto ozaj nemôže za to, že jej suknička je priveľmi indiskrétna! Praktičnosť krátkej sukničky v inom smere tu sa stáva nepohodlnou.

Hore mostom si rezko kráča náš majster Bednár.

⁂ Ani tento raz neochabil doma nepostrádateľnú klu-
kaňu. Kráča si ako . . . hm, ako zbohatlík. Nečudujme
sa! Veď naše najnovšie tisíckorunáky on nakreslil,
⁂ ba k tomu ešte sa aj podpísal pod obrázok. A nez-
avreli ho za to. Skús ho niekto napodobniť a sedíš
v base. Bručíš dlho a za všetkých plagiátorov sveta.

Klop, klop, klop, klop! Štyri nohy a oba jeden
úder. Ako to? Dolu mostom si kráča spokojný maň-
želský párik. Vidno, že je duševne vyrovnaný a . . .
navečeraný. Ak by bol niektorý z manželov lačný,
vrčal by, alebo ináč nervničil. Takto . . . len lenže sa
necukrujú.

Je už ku 20. hodine. Sedím tu stále ešte, čo aj
nedovidím na papier. Námet nemožno len tak opus-
tiť, keď sa ti rozpriada na dĺžku ako Borovce, alebo
Trebišov.

Stoj noho! Hore mostom sa repetí môj „sanatórny
kolega“ V. Kráča bystrým a pevným krokom. On to
už vie, mal sa kde priučiť. V spoločnom „sanatóriu-
me“, kde ho tiež prevychovávali cez tri mesiace, obý-
val svoj „kabinet“ (v tom aj prijímací salón so zá-
chodom) na treťom poschodí. Tak môstik prešliap-
nuť, ako je tento, čo aj nahnutý, to mu je nič už.
Junák!

Dáma, čo teraz kráča dolu môstikom, má krok
ako gazela. Ani o tom nevie. V ruke si nesie klobúčik
a to svoj vlastný. Tiež divný to zvyk. Aj na korze
som videl dámy, čo si nesú v ruke každá svoj vlast-
ný klobúk, samy ale kráčajú prostovlasé. Načo táto
námaha a oštara, keď klobúk nestojí za to, aby sedel
na hlave, aby zdobil hlavu? Načo ho so sebou poná-
šať a ostúdať sa s ním? A vôbec, prečo kupovať klo-
búk, čo treba teperiť v ruke? Klobúk sa všade na

svete nosí na hlave. Na ruky, ak oziabe, alebo pre
parádu, nafahujeme rukavice.

A zas hore mostom míľovými krokmi kráča občan.
Mláti do pražcov, vidno, že je ešte plný činorodej
energie. Bude to pravdepodobne generálny akýsi di-
rektor z mladšej emisie. A je naozaj. Aj mimovoľne
zdôrazňuje takto svoju kypiacu energiu.

Stop! Budeme pokračovať zajtra. Veď aj zajtra
svitne a bude deň!

Naozaj svitlo a bol znovu deň, od rána do večera,
to je zaujímavé! A na vlas podobný včerajšiemu, aj
horúčava je akoby zo včerajšej zdedená. Hybaj na
loď a na postriežku, ako sa ľudia dnes chovajú na
šikmej ploche! Či azda ináč, ako včera? Uvidíme!

Majster, čo vyrába naše tisíckovky ide teraz zas
dolu mostíkom. Klukaňu má na ruke prehodenú, klo-
búk na hlave, veľké okuliare na nose a nezbytnú
cigaretu v ústach. Kráča . . . nu, ako kráča? Za mlad-
ších rokov iste bol futbalistom. ✓

Ide dolu dáma, známa dáma, čo sa rada zasmee,
ale v duši ustavične prechováva chronickú zahork-
tosť voči niekomu, kto ukrivdil jej mužovi, preskočil
ho v rangu, zadelení i v požitkoch a teraz mu roz-
kazuje. Zakrýva svoju duševnú rozladenosť. Krok —
dva urobí kľudné, odmerané. Potom si zacupitá ako
maličké dievčatko, ale slabé v kolienkach. Široký sla-
mený klobúk sťa kormidlo na aeropláne vyrovnáva
výkyvy v jej rovnováhe, narušovanej šikmou plochou.

Hup-hup, vffzg, hup-hup-hup. Ťažká váha sa teteli
dolu mostom. Iste mäsiar, alebo bývalý boxer! Omyl!
Je to bývalý „naslovovzatý“ zákonodarca-senátor.
Len sprievod vrtichvostov mu chýba. Mával ho, kým
bol v aktivite. Dnes oni vrtia zas iným, čo sú na
výslni. Hránty ostaly, len býky sa vymenily.

A dve dámy — matróny kolísavým krokom flapujú si na loď po mostíku. Jedna z nich skrútila jazyk a vyšpulila žoviálne ústa na priateľku, čo jej tu akiste sedí za niektorým malým stolíkom. Ako dve vykrmené kačičky cupkajú si dolu. Na nich ešte nevidno následkov vojnovej aprovizácie. Vhúply sa na loď ani kačky na vodnú hladinu. Len škoda, preškoda! Každá stolička je im úzka a stolík ešte užší.

Dvaja občania hrnú sa dolu mostom. Zdatní štyridsiatnici. Idú si pevno, pod nohami cítia istú, čo aj kolísavú pôdu. Debatujú o čomsi a živo gestikulujú rukami. Iste o obchodných veciach. Podľa všetkého, sú to arizátori. Veď, ktože by dnes už iný rozprával u nás rukami?

Tamto tá dáma spúšťa sa po mostíku ani čoby nevedela ešte chodiť. To sú následky „pohodlnej“ chôdze v topánkach s vysokými opätkami. Ona také musí mať a čo by hneď aj lokomotívy padaly. Viete prečo? Móde kvôli. Ona to aj nechtiac prezrádza. Hľa, je už 19 hodín, slnko už dávno odplávalo za Karlovu Ves a súmrak sa kladie na loď. Dáma to však dosiaľ neodložila čiernych okuliarov, čo si hneď poobede nasadila jednako kvôli zaujímavosti, pre farbu pleti a snáď aj trochu proti nemilosrdným slnečným lúčom. Ona čierne okuliare, zdá sa, ani v noci neodloží. A just nie!

Nonchalantne spúšťa sa dolu občan s plnou aktovkou. Nie je slabý v kolenách. Chôdza prezrádza, že je to iste úradník sociálnej poisťovne niektoej. A je, naozaj! Žoviálny pán, nesporne sociálneho založenia. Preferans nehráva, iba ak šachy kde-tu. Prácu si berie i domov.

Dve dámy batolia sa hore mostíkom. Jedna tenunká, druhá tak trocha v objemnejších rozmeroch, ani nie krízových zrovna. Má svetlý odev a ešte svetlejší klobúk na hlave. Robí dojem, ani čoby zabrala celú šírku mosta. Hľa, aký je optický klam nešeredný!? Dámy kráčajú istotne, pevno a nemusia sa premáhať, aby zdolávaly, či maskovali rozmary módy, ako ich družky v krátkych sukienkach. Ale tretí by vedľa nich už neprešiel po mostíku.

A zase ide iná dáma dolu mostom. Čudným, plíživým krokom ani mačka, čo sa prikráda k myši. Veď jej myš — ak takú má na lodi — neutečie. Iba ak hore mostíkom a tam by ju určite lapila. Ale možno rozumieť aj tejto jej myšolapavej chôdzi.

Dievčatá bežia hore-dolu po moste. Stále jednako, hravo, rojčivo. Smutno si kráča iba také dievča, čo ho drví smútok u srdiečka. Dievčence si akosi nezvyknú nosiť v rukách svoje klobúčiky. Iste z dôvodov praktických. Keby niektoej odletel klobúk do vody, sotva by sa na lodi našiel junák-gavaliér, ktorý by sa vrhol do dravých vln Dunaja a zachraňoval jej pokrývku na hlavičku. Dnes už žijeme časy iné, plné praktických záujmov a romantizmus prenechávame vďačne básnikom.

Teraz ide dolu mostom úradný orgán v uniforme policajného strážníka, s tučnou aktovkou pod pazuchou. Z aktovky vyčuhujú noviny. Krok má silný, odmeraný. Beží ku gazdinej, habe noviny, čo iste napísaly akúsi nepravdu záškodnícku. Vznikol ruch medzi personálom, sfa by sa bol krahulec sniesol medzi sliepky. Časníci behajú po kaviarni, sháňajú dvojce novín a vyberajú ich z rámov. Je nanajvýš zaujímavé, že práve tie isté noviny by bol chcel teraz

čítať každý, tu sediaci, prísediaci, žujúci a zažívajúci občan. Rameno spravodlivosti kráča si bezpečne a rýchlo; nech sa hneď polámu všetky mostnice. Poli-cajtský má ešte mnoho behačky.

Pozor, Jano, počúv! Hamuj, hamuj! Vyráziš sto-žiar na tomto železobetónovom dregnúte, ak zavčasu nezahamuješ!

To môj priateľ, Jano Frňúz, veksluje po moste dolu. Chudák, je slabý jak v kolenách, tak aj v člen-koch. Preto som na neho priateľsky zavolať, aby za-hamoval a predišiel srážke.

Nad loďou je balkón. Tak nazývajú zábradlie na Dunajskom nábřeží, lebo oproti lodi robí dojem veľ-kého balkóna, s ktorého ľudia očumujú vodu, lode na nej i kaviareň na tejto morskej lodi, čo sa z ma-terského viedenského prístavu nedostala i so svojou sestrou ďalej, ako do staroslávnej Bratislavy.

Hľa, tamto vidno zas iný spôsob chôdze. Mladík si kráča spokojne a pomaly dolu mostom. Ani čob sa bol nahádzal slivkových gúľ, omastených masie! kom a posypaných makom, alebo dobrým tvarohom. Úsmev mu kvoní s tváre a ovísa dojem duševnej vy-rovnanosti. Nôžky trocha slabé, v kolenách zbudlo ešte trocha emaru, ale časom sa vyparí aj tento a chlap bude čoskoro na nohách, ak ho neskláti akýsi „riedky prípad s hustým behaním“. Máme v ňom do-činenia s básnikom — romantikom. Nič ho nerozčúli, nič nerozhádže. Jeho básne sa dostanú aj do číta-niek; Pánboh buď milostivý žiakom, čo sa im musia učiť!

Čudná náhoda, alebo nahodilá súhra. Zas sa hrnie básnik dolu mostom, široko rozhadzuje nohami i ru-kami. Zdá sa, že nemá v kolenách emaru, ani srvat-

ky, skorej arzenovú usadlinu. Arzen, ako vieme, dáva sa na užívanie chudokrvným ľuďom. Tiež nedúži-vým, zostárlym koňom najmä v Štajersku dávajú arzen, aby boli aspoň na čas rujné, ariózne, kým ich gazda predá na jarmoku. Predstavuje sa divákovi básnik-surrealista. Jeho básne za tohoto Pánaboha nedostanú sa do čítaniek. Preto sa naň študenti ani toľme nehnevajú.

Mnoho kvetín, mnoho strakatých kvetín paráduje po môstiku! Hoci kalendárová jar už dávno pomi-nula, sukne bratislavských dám svedčia, že u nich jar nikdy neskončí. Koľko dôvtipu bolo treba, aby ktosi povymýšľal tieto možné i nemožné kvetové mixtúry na látky, čo si z nich bratislavské dámy dá-vajú robiť svoje najnovšie sukne!? A veru musí ich byť vždy mnoho, aby si z nich dáma vybrala jednu jedínú! To sa vie, inakšiu ako majú všetky ostatné dámy!

Zle by bolo, keby sa do tejto márnivosti zastarel NÚZ. Takéto myšlienky badzgajú hlavami čeladných otcov, ktorým je „výsadou“, že všetky účty za tieto móдне rozmary oni s m i a platia. Ej, môstik, môs-tik! Bodaj si zhorel! Neišli by sme fa zalievať!

Staršie dámy tiež už nedôverujú svojim pedálikom, lež obozretne sa lapia zábradlia a šľafajú rukami po ňom od vrchu nadol a naopak, statočne poutierajú prach, čo tam i so sadziami nasedáva. Aj túto prácu musí ktosi zrobiť pre obecné dobro. Toto je tiež služ-ba verejnosti.

Buch-buch-buch-buch; šula sa dolu môstikom akýsi nás spolublížny s cvikrom na nose. Ide skorým krokom, iba čo sa trocha zamotáva špicami topánok do ostro vyhladených svojich nohavíc. V chôdzi kač-

ká so strany na stranu. Usiluje sa vzbudiť dojem intelektuála a to držaním tela, krokom i pohľadom. Elév z dôchodkového úradu. Možno, že aj básnické sklony prechováva pod brčkavými vlasmi.

Chlap akýsi kráča dolu mostom, preplieta nohami a hlavou, kymáca so strany na stranu. Je trocha vyšší, ale nižší ako Paľo Bielik. Akiste vidiecky obchodník s dobytkom, čo často pochoduje z dediny do dediny za lichvou. Dnes je iste vykupovačom Slovpolu. Robí dojem hlavného barana v stáde oviec, čo nesie na krku zvonec a hompála ním na všetky strany. Aj v ľudskom stáde by zastal funkciu takého barana a bolo by ho odvsadial vidno.

Koniec! Obecenstvo hladné rozchodí sa ako včera, predvčerom a vždy z kaviarne na večeru. Prichodia novší, najedení a spokojní po večeri. Čo po nich? Súmrak sa husto kaboní nad loďou a čašník rozsvietil chudobné, skúpe elektrické svetlo.

^ Hladný som aj ja už. Končím a nepíšem viacej.
✓ Aj pre mňa platí biblické: „Nie samým slovom živý je človek ...!“

O B S A H :

	Strana
Úvod	5
Myjavsko-brezovská družnosť	9
Povinnosti prednostu družstva	11
Bez protekcie nikam	14
Na nemocenskú	25
Brezovania v kostole	31
Pozor na mužov I.	39
Pozor na mužov II.	44
Pozor na mužov III.	50
Aj Holíčane sú porádni ľudé	59
Na šikmej ploche	63